

Планета як “малая радзіма”

Для народнага мастака Беларусі Івана Міско Дзень касманаўтыкі — гэта свята бадай прафесійнае: тэма чалавека і космаса ў яго творчасці даўно вызначальная. Вось і гэтымі днямі патрыярх айчынай скульптуры нястомна працуе адразу над некалькімі манументальнымі праектамі. Балазе, неўзабаве з’явіцца і добрая нагода для іх рэалізацыі — сёлета ў верасні ў Мінску мае адбыцца Міжнародны кангрэс Асацыяцыі ўдзельнікаў касмічных палётаў. На думку скульптара, мастацкі складнік зробіць прадстаўнічы форум не толькі навуковай падзеяй, але і святам для горада і краіны.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Гарадскім саветам па манументальным мастацтве ўжо зацверджаны праект памятнага знака “Беларускім героям космаса”. Гэта будзе гранітная стэла з выкананымі ў бронзе рэльефнымі партрэтамі касманаўтаў-беларусаў — Пятра Клімука, Уладзіміра Кавалёнка і Алега Навіцкага. У якасці месца для

ўсталявання знака абрана сталічная вуліца Касманаўтаў, дзе размешчаны парк імя Міхаіла Паўлава — непадалёк ад станцыі метро “Малінаўка”. Наколькі ўдалы такі выбар? Мяркую, што вельмі. У Мінска, як вядома, ускраін няма. Мікрараён Паўднёвы Запад мае моцны патэнцыял развіцця, і культурны аб’ект агульнанацыянальнага значэння тут будзе вельмі дарэчы.

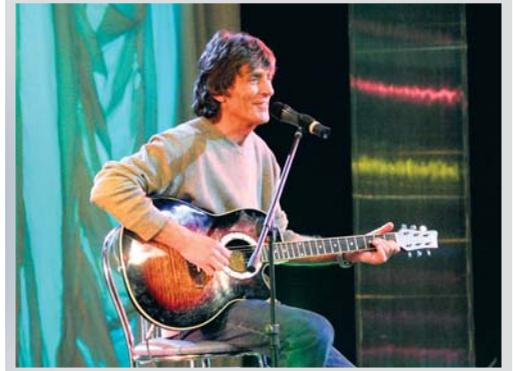
Заканчэнне — на старонцы 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Суботнія
сустрэчы

**КАЛІСЬЦІ ЁН БЫЎ
“БІТНІКАМ”**

Класік сучаснага кампазітарскага мастацтва Уладзімір КАНДРУСЕВІЧ падзяліўся з “К” успамінамі пра сваю бурлівую маладосць.

СТ. 6

Art-блог

**ПЕРАБРАЦЦА
ЦЕРАЗ РАМПУ**

Як прайшла Ноч тэатра ў Брэсце і навошта глядачам далучацца да “Крыжовагапаходудзяцей”?

СТ. 8 — 9

Рэпарцёрскі
марафон

**ЦІ ЎТРЫМЛІВАЕ
ЗБАНК
АРХЕТЫП?**

“К” наведала Лагойскі раённы дом рамёстваў і запыталася ў ганчароў, што запісаць у Чырвоную кнігу беларускіх няздзейсных мараў.

СТ. 12

Генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапцоў, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Таджыкістан Махмадшарыф Хакдод і першы намеснік Старшыні Выканкама — выканаўчага сакратара СНД Віктар Гумінскі.

Гармонія разнастайнасці

Як вядома, 2018-ы абвешчаны ў Садружнасці Незалежных Дзяржаў годам культуры. З гэтай нагоды 10 красавіка ў памяшканні Выканаўчага камітэта СНД у Мінску адкрылася мастацкая выстава.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота Паліны
КАСМАЧОВАЙ

Канцэпцыя экспазіцыі выяўлена ў назве выставы — “Гармонія ў разнастайнасці”. Савецкае мастацтва на высокай ночце сваёй гісторыі сапраўды адпавядала гэтым крытэрыям. Умоўна экспазіцыю можна падзяліць на дзве часткі. Першая — работы беларускіх мастакоў, зробленыя ў вандроўках і творчых камандзіроўках у братнія рэспублікі Савецкага Саюза. Другая — графічныя і жывапісныя работы мастакоў саюзных рэспублік з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Значную частку экспазіцыі складаюць краявіды і партрэты, але ёсць і сюжэтныя творы, у якіх адлюстраваны падзеі, важныя на той час для ўсяго СССР, а сёння — для разумення нацыянальнай гісторыі краін СНД.

Падчас падрыхтоўкі экспазіцыі высветлілася, што ў фондах нашага музея няма твораў мастакоў Туркменістана. Дырэктар установы Уладзімір Пракапцоў звярнуўся да Пасольства Туркменістана ў нашай краіне з просьбай

знайсці твор, які прадстаўляў бы на выставе гэту краіну Садружнасці. Просьба была выканана. Больш за тое — гэта палатно пэндзля сучаснага туркменскага мастака Асрара Даўлата Нацыянальнаму мастацкаму музею РБ падарана як знак дружбы народаў абедзвюх нашых краін. На карціне — краявід горнага масіву, які мае паэтычную назву “Сорак дзяўчын”.

Выступаючы на адкрыцці выставы, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар адзначыў, што мастацтва збліжае народы, а ў культурным асяродку і палітычным пытанні вырашаць прасцей. Ён нагадаў, што Год культуры Садружнасці ў Беларусі будзе адзначаны шэрагам імпрэз і мерапрыемстваў, якія яшчэ раз нагадаюць нам, грамадзянам краін СНД, што мы маем агульную спадчыну і на гэтым грунце можна ўпэўнена будаваць і агульную будучыню.

Пра творчыя кантакты з музеямі краін Садружнасці распавядаў Уладзімір Пракапцоў. Выставу дапаўняе экспазіцыя кніг па мастацтве краін СНД з фондаў Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь.

К

Пачаўся трэці этап продажу білетаў на XXVI Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. Цяпер іх можна набыць праз касы і інтэрнэт не толькі ў амфітэатр, але і на ўсе тэатральныя і філарманічныя падзеі ў іншых залах.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сёлетняя тэатральная праграма фестывалю даволі багатая. Там ёсць нават адзін са спектакляў, наміраваны на Расійскую тэатральную прэмію “Залатая маска”. Гэта “...Кракадзіл” тэатра “Карабаска”, пастаўлены паводле Дастаеўскага нашым Алегам Жугждам — мастацкім кіраўніком Гродзенскага абласнога тэатра лялек. Тое, што нашы рэжысёры-“лялечнікі” вельмі запатрабаваны ў замежжы і часта становяцца там пераможцамі разнастайных конкурсаў ды фестывалюў, даўно не навіна. Таму нядаўна, што ў Віцебску пакажуць яшчэ адзін жугждаўскі спектакль — “Памінальная малітва” тэатра “Агніва” з расійскіх Мыцішчаў.

У тым, што праект “Лялечны квартал” годна сустрае свой першы юбілей, пераконваюць і іншыя найменні: “Мёртвыя душы” з Арла, “Церамок” з Татарста-

на, два спектаклі з розных тэатраў Украіны. Брэсцкі абласны тэатр лялек прадставіць “Халстамера” ў пастаноўцы знакамітага расійскага рэжысёра Руслана Кудашова — сваю, можна сказаць, класіку, адзначаную мноствам узнагарод. Гаспадары, не забывайцеся на бясспройгрышы хіт — “Брэменскіх музыкаў”, якія сталі візітоўкай тэатра “Лялька”, пакажуць таксама

зможуць паглядзець расійскую анрэпрызную версію той жа п’есы, але пад назвай “Мужчыны. Падслуханае”. Што ж да гаспадароў, дык коласаўцы рыхтуюць да фестывалю сваю будучую прэмію — “Дурніцу” Лопэ дэ Вега ў пастаноўцы мастацкага кіраўніка і галоўнага рэжысёра тэатра Міхася Краснабаева, якая ўпершыню ўбачыць святло рампы 20 красавіка. Без-

сімфанічны аркестр, якім па чарзе будуць дырыжыраваць наш Андрэй Іванов і Вячаслаў Валееў з Расіі. Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Міхаіла Фінберга правядзе сольны вечар расійскага кампазітара Аляксандра Марозава.

Мастацтва аперэты будзе прадстаўлена знакамітай “Грынцэсай цырка” Імрэ Ка-

Рэлакс у Віцебску

Спектакль-канцэрт “Аркестр мары. Медзь” з Алегам Меньшыкавым пакажуць 11 ліпеня.

свой новы спектакль — “Феньку” ў пастаноўцы Міхаіла Клімчука, якая днямі прайшла гастрольную апрабачку ў Іванаве.

Працягнецца і больш сталы праект “Тэатральныя сустрэчы”. Па два спектаклі прывядуць Тэатр на Паўднёвым Захадзе, які стаў заўсёднай часткай фэсту, і Маскоўскі сучасны мастацкі тэатр. Прыхільнікі спектакля “Арт” купалаўцаў (а Мікалай Пінігін ставіў яго неаднойчы)

умоўна, падзеяй стане вечарына Алега Меньшыкава — з азначаным “Аркестрам мары...”

Увогуле, запрошаных на форум аркестраў сёлета пачаснае. Са сваімі калектывамі прыедуць у Віцебск Эмір Кустурыца, Горан Брэгавіч. Выступаць “Фанограф-сімфа-джаз” пад кіраўніцтвам Сяргея Жыліна, “Вівальдзі-аркестр” на чале са Святланай Бязроднай, Маладзёжны беларуска-расійскі

льмана — пад назвай “Тайна містэра Ікс” у пастаноўцы Даўгаўпілскага тэатра. Мастацтва харэаграфіі — сольнікам Маскоўскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра танца “Гжэль”.

Праект “Фестываль без межы” уключыць вечарыны Грузіі, Казахстана, Ізраіля. А адным з пікаў філарманічнай праграмы абяцае быць шоу трох раяляў Bel Suono. Багата запланавана і разнастайных выставачных праектаў. Назва аднаго з іх — “Рэлакс. Чалавек, які адпачывае” — можа стаць, падобна на тое, збіральным партрэтам сярэднястатэтычнага фестывальнага глядача.

На сёння, па падліках арганізатараў, прададзена каля 12 тысяч білетаў, нашмат больш — забраніраваны. А што з праграмы абралі вы?

К

14 спектакляў за 4 дні

Сталічныя лялечнікі завяршаюць падрыхтоўку да X Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек. Суарганізатарамі форуму выступаюць Міністэрства культуры краіны і Мінскі гарвыканкам. З 18 па 21 мая аматары сцэнічнага мастацтва пабачаць 14 спектакляў з сямі краін свету.

Настасся ПАНКРАТАВА

Сёлета юбілей адзначае не толькі фестываль, але і яго гаспадар: 23 красавіка 1938 года была падпісаная пастанова аб арганізацыі дзяржаўнага тэатра лялек. 80 гадоў — век немалы! І адзін з сакрэтаў несупыннага трапляння ў плынь сучаснасці — той абмен ідэямі і імпульсамі, які дае міжнародны фестываль.

— Розныя культуры маюць патрэбу ва ўзаемным абмене каштоўнасцямі і здабыткамі, — кажа мастацкі кіраўнік фестывалю Аляксей Ляляўскі. — Таму мы кожны раз імкнёмся скласці праграму так, каб прадставіць разнастайнасць тэатральнага свету і даць магчымасць аматарам і прафесіяналам засвоіць той тэатральны досвед, да якога мы, магчыма, яшчэ не зусім прывычаліся.

У сваёй прамове на перадфестывальнай прэс-канферэнцыі намеснік начальніка ўпраўлення культуры Мінгарвыканкама Аляксандр Шастакоў падкрэсліў унікальнасць адзінага дадзенага момант у Беларусі фестывалю тэатраў лялек. За час яго існаван-

Адкрывае X Міжнародны фестываль тэатраў лялек “Новая зямля” з Брэста.

ня Мінск наведалі больш за 60 калектываў з розных куткоў свету. Сёлета ўпершыню да нас прыедуць трупы з Балгарыі, Іспаніі і Ірана. У сталіцы з нецярпеннем чакаюць лепшыя тэатральныя кампаніі Францыі, Ізраіля, Расіі.

— На жаль, наш форум не мае сталай дырэкцыі, якая магла б і ў міжфестывальны час займацца арганізацыйнымі пытаннямі, працаваць над стварэннем будучай праграмы. Напрыклад, дырэкцыя расійскай “Залатой маскі” стала дзейнічае цягам усяго года, — падзяліўся з журналістамі набалелым мастацкі кіраўнік форуму. — Камерцыйна паспяхова тэатры расісваюць планы на некалькі гадоў наперад. Таму калі мы распачынаем перамовы з такім калектывам, пытанне ўпіраецца ў магчымасць супадзення графікаў, бо спектакль трэ-

ба не толькі паказаць у пэўную дату, але папярэдне прывезці дэкарацыі, зманціраваць, зладзіць рэпетыцыю, а пасля — разабраць і адправіць.

Аляксей Ляляўскі пазнаёміў з беларускімі назвамі фестывальнага рэпертуару і падкрэсліў, што арганізатары ставяць знак роўнасці паміж міжнароднай і нацыянальнай часткамі праграмы. Усе сем дзяржаўных калектываў гэтым разам прывозяць самыя свежыя работы, створаныя на стыку традыцыі і эксперыментаў.

У сёлетняй афішы пазначаны толькі два спектаклі для дзяцей (віцебскі “Умка” і ізраільскі “Краўчына”). Вольны да вечаровай праграмы час дырэктар фестывалю Яўген Клімакоў абяцае аддаць пад майстар-класы, абмеркаванні з крытыкамі, дыскусіі з глядачамі.

— Мінным разам цудоўная айчынная група “Нагуль” у рамках фестывалю зладзіла канцэрт з нумароў, якія былі запісаны спецыяльна да спектакляў тэатраў лялек. Колішні “Лялечны рок-н-рол” прайшоў з шалёным поспехам! Па нашай просьбе музыканты ізноў правядуць вечар тэатральнай музыкі, — дадаў спадар Клімакоў.

Форуму зацесна адно ў “родных” сценах, таму глядача чакаюць яшчэ і ў Новым драматычным тэатры, Рэспубліканскім тэатры Беларускай драматургіі, на малой сцэне Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра і на Камернай сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Зазначу, мінулым разам на невялікіх пляцоўках непасрэдна ў фестывальныя дні было амаль нерэальна патрапіць: невялікая партыя білетаў імгненна разляцелася да пачатку фестывалю. Таму лепей не замаруджацца з іх набыццём. Тым больш, што продаж ужо пачаўся.

К

Планета як “малая радзіма”

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Сам праект ужо на той стадыі, калі за справу трэба брацца апрацоўшчыкам граніту і ліцейшчыкам. Але Іван Акімавіч са шкадаваннем адзначае, што згаданая работы пакуль затрымліваюцца. І вельмі хвалюецца, што справа зрушыцца з месца ўжо тады, калі на добрае выкананне праекта проста не застанецца належнага часу.

Другі манументальны аб’ект мусіць упрыгожыць тэхнапарк “Вялікі камень”. Гэта кампазіцыя, якая сімвалізуе ўвасобленую мару пра пераадоленне зямнога прыцягнення — і адначасова непарыўную сувязь Зямлі і Неба.

Апроч таго, скульптар хацеў бы аздобіць

гранітам і бронзай крынічкі ў родных мясцінах беларускіх касманаўтаў, надаўшы прыродным аб’ектам годнасць мемарыялаў. Без сумневу, такая прыгожая задума добра ўпісваецца ў канцэпцыю Года малой радзімы. Нават болей — вобразна ды паэтычна адлюстроўвае галоўную яго ідэю.

Зрэшты, у кантэксце неабсяжнага Сусвету ўся наша планета — не болей чым “малая радзіма” чалавецтва, якому прадстаўнік беларускага шляхецкага роду Канстанцін Цыялкоўскі прарочыў засяленне космасу.

Хто яго ведае, магчыма, калісьці тая мара здзейсніцца. У кожным разе, Іван Акімавіч ні каліва ў гэтым не сумняецца.

К

Хай і паўжартам, але першым беларускім касманаўтам можна назваць Язэпа Драздовіча. Ён не здзяйсняў палётаў да зор, аднак, дзякуючы сваім візіянерскім здольнасцям, здолеў пабываць на тых планетах, дзе і дасюль не ступала нага чалавека. Без сумневу, гэтая асоба здатная натхняць сучаснікаў. Бяда толькі ў тым, што ведаюць пра яе сёння нямногія. Як жа раскрыць захапляльны свет мастака для “звычайнага” беларуса?

Летась на факультэце дызайну і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, былі абароненыя дзве дыпломныя работы, мэта якіх — актуалізацыя ў нашай рэчаіснасці творчасці Язэпа Драздовіча.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

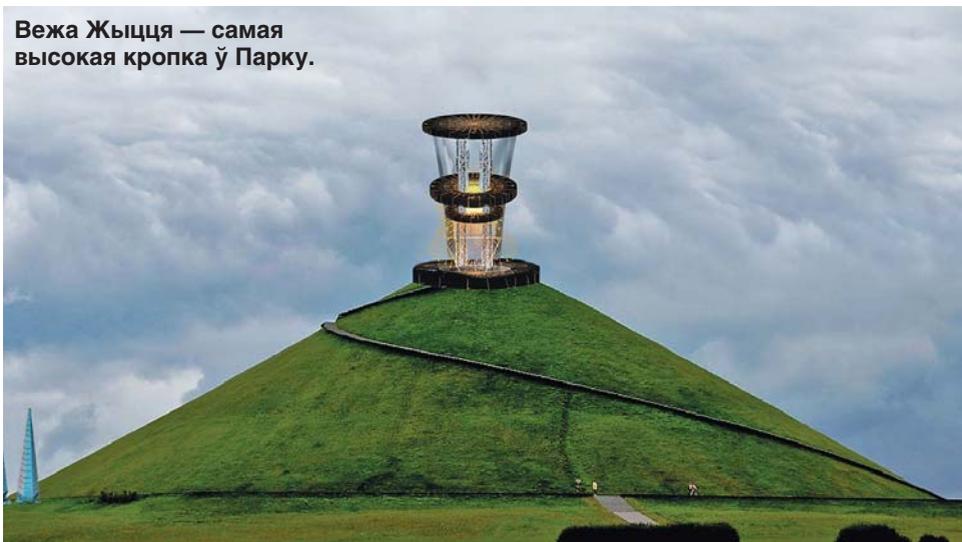
турных каштоўнасцяў нашай краіны.

Што адметна, штуршком да гэтых творчых распрацовак стала публікацыя “К” з прапановай стварыць непадалёк ад сталіцы парк на ўзор слаўтага Дыснэйлэнда — не клон растыражыванага на ўвесь свет амерыканскага праекта, але канцэптуальна ўгрунтаваны на рэаліях і культурных каштоўнасцях

Творчасць Драздовіча, які, вандруючы ў прасторы паміж рачулкамі Мнютай і Авутай, бачыў касмічныя далягляды і выяўляў у сваіх творах жыццё на іншых планетах, найлепшым чынам адпавядае такой задуме. Пра тую дыпломную работу распавядае іх кіраўнік і ініцыятар — прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дызайну БДАМ Крысціна Стрыкелева:

Космас паміж Мнютай і Авутай

Вежа Жыцця — самая высокая кропка ў Парку.

— Спраба сысці за далягляд, зазірнуць у невядомае, адкрыць іншыя сусветы ўвогуле ўласціва чалавеку. Гэта было і да Язэпа Драздовіча, але ў ягонай творчасці тая мара выявілася

надзвычай выразна і эстэтычна пераканаўча. Мяне і маіх студэнтаў вельмі натхніла сама яго асоба. Ёсць людзі, якія сваімі фантазіямі сыходзяць у Космас, забываючыся пра Зямлю. Ён жа казаў, што нельга аддавацца крайнасцям. У ім

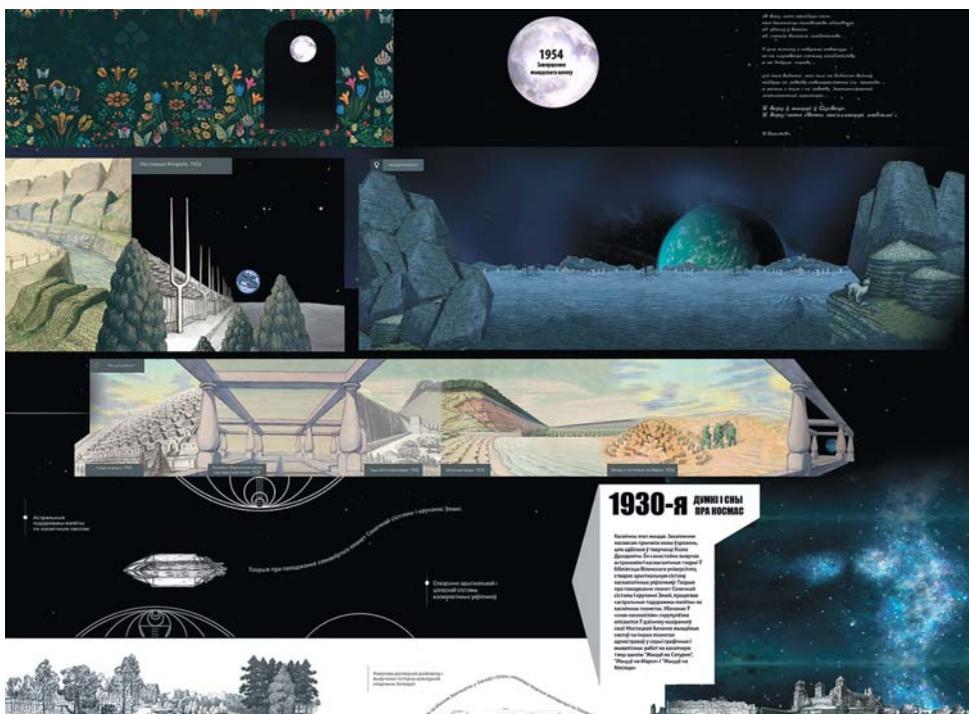
Чамусьці на нашай зямлі людзей увогуле цягне за гарызонт, у неба, да зорак. Марк Шагал на Віцебшчыне, Мікалай Чурлэн на памежжы Гродзеншчыны і Віленшчыны... Жыццё цяжкае, вось і спрабуем над ім ўзняцца. Зыход

З курсавых работ па тэме яго творчасці дзве сталі асновай для работ дыпломных. Іх абарона прайшла на выдатным узроўні, а самі студэнты і я як кіраўнік тых работ атрымалі ўнікальны досвед.

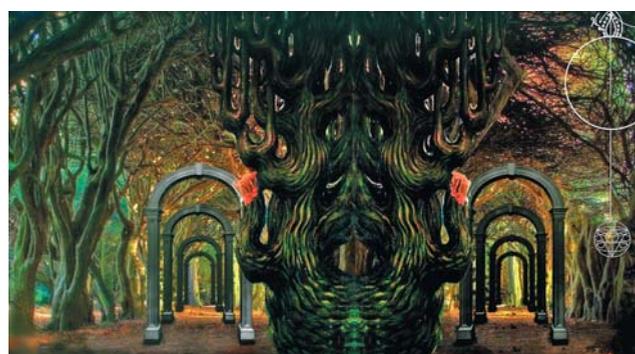
Хацелася б, каб на гэтыя праекты звярнулі ўвагу тыя, хто прымае рашэнні на высокім узроўні. Каб прапанаваны намі Парк прыгод па матывах творчасці Драздовіча быў сапраўды пабудаваны. Каб было ў тым парку і адноўлена характэрнае беларускае мястэчка драздовічавых часоў, і бязмежны Космас “Вечнага вандруніка”. Дух даўніны і зварот ў будучыню. Адноўленая старасветчына і сучасныя тэхналогіі. Каб ён быў адначасова і музеем, і забаўляльна-адукацыйным комплексам. Зразумела, мы самі такі праект лабіраваць не можам. Гэта не кампетэнцыя факультэта і акадэміі. Але ў межах сваіх магчымасцей будзем і далей у навучальным працэсе звяртацца да спадчыны Драздовіча, каб актуалізаваць яе ў сучаснасці.

На Беларусі не так ужо і шмат аб’ектаў, цікавых для турыстаў. Наша гісторыя не столькі ў артэфектах, колькі ва ўспамінах. Мы падыходзім да нейкага пагорка і расказваем, што калісьці тут стаяў замак. Таму для нас было б лагічным запаўняць гістарычныя прагалы новымі аб’ектамі, сучаснымі па форме, але духоўна знітанымі з усёй нашай гісторыі.

К

Фрагмент дыпломнай працы Таісы Цой.

Уваход у Парк прыгод па матывах творчасці Драздовіча. Вучэбны праект.

дзіўна спалучалася цяга да зорак і проста неверагодная любоў да роднай зямлі. Гарманічная павязь двух чыннікаў — Зямлі і Неба — гэта рэдка прыклад душэўнай раўнавагі на тле пакутнага жыцця, у якім чалавек мусіў быць “вечным вандрунікам”.

у віртуальны свет часцяком з’яўляецца спробай адысці ад жыццёвых праблем. Прынамсі, калі гаворка пра звычайных людзей, бо ў творчых асоб усё інакш. Язэп Драздовіч шукаў ідэальную прастору не для сябе самога — для ўсёй супольнасці.

Калонка рэдактара

Пра шкоднасць допінгу

Напэўна, артыкул Віктара Корбута выкліча ў многіх жаданне палемізаваць — як наконт асобных яго пастулатаў, гэтак і адносна агульнага падыходу да тэмы. Ці праўда, што трохі адышоўшы ад міфаў пра беларускую гісторыю савецкага перыяду (да 1917 года — толькі лапці, прыгнёт і каўтуны), мы даволі хутка і незаўважна абраслі новымі, куды больш для нас прыемнымі?

Ілья СВІРЫН

Парадокс у тым, што гэты аўтар найперш вядомы менавіта як таленавіты папулярызатар беларускай гісторыі, чые публікацыі ў самым шматтыражным выданні краіны дабівалі да папраўдзе масавай аўдыторыі. І тым не меней, ён адважыўся пусціць на мяса пару-тройку святарных для многіх з нас кароў. Заявіўшы, напрыклад, што ставіць знак роўнасці паміж ВКЛ і Беларуссю наўрад ці выпадае, а Ягайла падчас сяброўскіх бясед, хутчэй за ўсё, спяваў літоўскія застольныя песні.

Зрэшты, хто яго ведае, што ён там спяваў? Ніхто ж з нашых сучаснікаў гэта на свае вушы не чуў. І менавіта таму ў артыкулах сумленых даследчыкаў (напрыклад, у Змітра Юркевіча) вельмі часта абазначаюцца тыя лакуны. Яны так і пішучь: гэта я не ведаю. І нічога тут няма заганага. Да ўсяго, бы ў фахверкавай забудове, каркас фактаў напайняецца размаітымі гіпотэзамі, фантазіямі і дапушчэннямі — часам даволі маляўнічымі. Таму чытаюцца такія матэрыялы з захапленнем. Але пры тым там нідзе не сцвярджаецца, што гіпотэзы — гэта факты.

А між тым, многія гэтай мяжы прыныцыпова не хочуць заўважаць — абы было цікава і кранала душу. Адсюль той вал псеўдагістарычнай лухты, якая забівае ўсе інфармацыйныя каналы. Часам даходзіць і да зусім ужо анекдатычных сітуацый. Прыкладам, літаратар Георгій Барташ напісаў артыкул пра беларускага адмірала Вінцука Еванова-Лапусіна. І што б вы думалі! Тыповую постамадэрнісцкую містыфікацыю, дзе сцвярджаецца, нібы пасярод нашага краю ў часы ВКЛ было вялізнае мора, на поўным сур'ёзе скапігэйсцілі ажно два "гістарычныя" выданні!

Віктар Корбут выразна і тонка разумее псіхалогію чалавека, які часцяком сам прагне быць падманутым ды ачараваным нейкімі эфектнымі канцэпцыямі. Да ўсяго, у наш век яму як ніколі моцна патрэбныя бясхібныя героі — да іх ён прызвычайна глядзячы галівудскія блокбастары. Дадамо яшчэ і ўласцівы многім суайчыннікам комплекс непаўнаважнасці — а менавіта ён часцяком натхняе на ўзнёслую міфатворчасць.

І таму кожны сапраўды будзе абіраць сваё. Неафіт — прасякацца міфамі, а сталы гісто-

рык — іх разбураць. Бо яшчэ адзін парадокс палягае акурат у тым, што менавіта інтарэс да гісторыі і дбайнае яе вывучэнне і спрычыніліся да дэзавуіравання многіх міфаў. І сёння мы ўжо разумеем, што тое ж паўстанне 1863 года — гэта сюжэт хутчэй не для рамантычнага Караткевіча, а для Быкава, з яго звышскладанымі калізіямі і адсутнасцю хэпі-энда. Ды і наогул... ніякі ён вам не Кастусь!

Аднак можна нават не сумнявацца, што пазбаўляцца выгодных для нас міфаў адносна беларускай гісторыі многія не захочуць свядома. І прывядуць, між іншым, даволі моцныя аргументы. Маўляў, некаторыя нашы суседзі сваімі міфамі актыўна карыстаюцца — праглынаючы, бы тая рыбіна Ёну, ледзь не ўсе здабыткі нашай мінуўшчыны, альбо і наогул даводзячы, нібы такую нацыю, як беларусы, нехта прыдумаў на хворую з раніцы галаву. І таму атрымліваецца, што, калі твае слаборныкі шчыльна сядзяць на гістарычным допінгу, быць сумленным азначае быць "лузерам".

Але допінг — справа небяспечная, і ментальныя зрухі апошняй змены эпох акурат пра тое сведчаць. Зняверыўшыся ў афіцыйнай (савецкай) версіі мінуўшчыны, спажывец зняверыўся і ў гістарычнай навуцы як такой. І таму ахвотна верыць, што Чынгісхан насамрэч быў славянінам, а Ісус Хрыстос — язычніцкім богам Радамірам.

Я гэта не прыдумаў дзеля жарту. Ёсць людзі, якія сапраўды ў гэта вераць. Ці лёгка іх будзе пераканаць у адваротным? Дарослых адэптаў — не. А вось каб у школах і ВНУ забяспечваўся добры базіс гуманітарных ведаў, гэта станавілася б сапраўднай прышчэпкай ад розных інфекцый.

Таму ўсё ж я схіляюся да хай сабе не заўсёды для нас прыемнай, але праўдзівасці — колькі яна ўвогуле магчымая ў такой сферы, як гісторыя. А што тычыцца гістарычных міфаў... Думаецца, ніхто не будзе супраць іх існавання як такога. Балазе, міфы — гэта яшчэ і своеасаблівы літаратурны жанр. І добра напісаная белетрыстычная кніга, якая будзе ўтрымліваць самыя сакавітыя з іх, мае ў сто разоў болей шансаў стаць бестселерам за навуковую манаграфію пра кампаратыўны аналіз у кантэксце працэсаў самаідэнтыфікацыі.

Толькі вельмі важна, каб на вокладцы так і было напісана: міфы.

Ягайла гаварыў па-беларуску і пахаваны ў Празе. Міндоўг быў беларусам і не ведаў літоўскай мовы. Гэта толькі некаторыя з версій, датычных агульнай гісторыі Беларусі, Літвы і Польшчы, якія мне давялося пачуць за апошні час ад суразмоўцаў у Вільнюсе і Варшаве. Магчыма, хтосьці з вас мяркуе, што гэта не версіі, а факты. Аднак з пункту гледжання навукі такія ўяўленні памылковыя. Адкуль бяруцца і як распаўсюджваюцца міфы? Як адрозніць ад іх сапраўдную гісторыю? І ўвогуле, ці магчыма гэта, улічваючы, што чым больш пранікаеш углыб стагоддзяў, тым менш адшукваецца інфармацыі ў дакументах? Гэтымі пытаннямі задаюцца навукоўцы ва ўсіх краінах свету. Бо гісторыя часам вельмі моцна ўплывае на сучаснасць і будучыню.

Па слядах міфаў

Як у пошуках гістарычнай праўды нараджаюцца легенды

ТЭОРЫЯ ЗМОВЫ

“Міфы. Псеўданавука. Прапаганда” — з такой лекцыяй выступіў у Варшаўскім універсітэце вядомы ў Польшчы даследчык Марцін Напюркоўскі. Пачаў ён са сцвярджэння: “Гісторыя не належыць гісторыкам”.

Сапраўды, яшчэ англійскі вучоны Рафаэл Сэмюэл у працы “Тэатр памяці” адзначаў, што гісторыяй займаюцца не толькі навукоўцы, але і мноства іншых людзей — калекцыянеры, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый і гэтак далей. Усё часцей не навукоўцы, а палітыкі становяцца распаўсюджвальнікамі тых або іншых гістарычных ведаў, якія, аднак, у іх інтэрпрэтацыі хутка ператвараюцца ў міфы.

На думку Напюркоўскага, сёння адна з праблем — страта гісторыкамі манаполіі на чытача. Навукоўцы перастаюць быць аўтарытэтам і губляюць уплыў на соцбум. І ў выніку іх месца займаюць неспецыялісты.

Камусьці здаецца, што ўзровень гістарычнай свядомасці беларусаў вельмі нізкі. Прычым па розных пытаннях — ад Вялікага

княства Літоўскага да Вялікай Айчыннай вайны. Аднак, як сведчыць польскі вопыт, гэтая праблема ўсеагульная.

Напрыклад, у Польшчы ў апошні час шырока пашыраецца міф пра лехітаў, якія паходзяць ад іншапланецян, вялі войны з Атлантыдай, валодалі тэрыторыяй ад сучаснай Германіі да Камчаткі. І гэта былі продкі палякаў. Так сцвярджаецца ў некаторых выданнях, якія можна купіць у кнігарнях і гіпермаркетах — напрыклад, “Славянскія каралі Лехіі”. Кінутае аднойчы зерне легенды ўжо дае парасткі. Множацца тыя, хто ўспрымае лехітаў за чыстую манету.

Што цікава, легенду запусціў яшчэ сярэдневяковы аўтар Вінцэнты Кадлубак. Натуральна, без дадаткаў пра іншапланецян. А значыць, сённяшнія міфы не з’яўляюцца на пустым месцы.

Маштаб праблемы дазваляе зразумець цікавая акалічнасць. Паводле даследавання Нацыянальнай бібліятэкі Польшчы, 63,5 % палякаў у 2016 годзе не прачыталі ніводнай кнігі. Гэтая тэндэнцыя захоўваецца з 2008 года.

Што не выключаче магчымасці ўплыву на іх тэлебачання, інтэрнэту. А там можа быць паказана і сказана ўсё, што заўгодна. Пра іншапланецян, ад якіх нібыта паходзяць людзі, можна пачуць і на расійскім, і на амерыканскім тэлебачанні, а калі гэтыя перадачы трансляюцца ў Беларусі, Польшчы або Партугаліі, то альтэрнатыўная версія мінуўшчыны становіцца ўсеагульнай.

У той час, калі актыўна развіваецца інтэрнэт, а ў сацыяльных сетках ствараюцца розныя групы па інтарэсах, у тым ліку і “знаўцаў” гісторыі, любая інфармацыя, нават абсурдная, можа ахапіць тысячы, мільёны карыстальнікаў. Напяркоўскі як прыклад прыводзіць з’яўленне ў апошні час людзей, якія лічаць, што Зямля плоская. Навуковыя факты іх не цікавяць. Наадварот, яны лічаць, што навукоўцы падманваюць жыхароў Зямлі.

“Тэорыя змовы” — гэта адзін з аргументаў, які выкарыстоўваецца абаронцамі альтэрнатыўных версій гісторыі, каб абгрунтаваць сваю рацыю. І такая тактыка распаўсюджваецца ў

розных галінах антынавукі: напрыклад, сярод тых, хто аспрэчвае агульнапрынятыя законы фізікі, біялогіі і гэтак далей.

Так, і навукоўцы робяць сур’ёзныя памылкі. Напрыклад, у Заходняй Еўропе і ЗША ўяўленні пра Усходнюю Еўропу складаюцца часта на падставе прац,

напісаных па-англійску. А ці многа іх створана пра нас? Не. І часта — не самых дасведчаных аўтараў. Адсюль растуць ногі стэрэатыпаў заходняга свету пра ўсходні.

ФАКТ, ВЫРВАНЫ З КАНТЭКСТУ

У беларускай гісторыі міфаў таксама не бракуе, хай і не такіх маляўнічых, як пра лехітаў. Прыкладам, многія лічаць, што Вялікае Княства Літоўскае — гэта выключна беларуская дзяржава. Падобныя думкі распаўсюджвалі некаторыя папулярызатары гісторыі яшчэ ў 1920-я гады. Гэтыя аўтары любілі сваю бацькаўшчыну і з найлепшых памкненняў стваралі альтэрнатыўную (а на іх думку, цалкам слушную) версію яе мінуўшчыны, спалучаючы дакладныя факты і не пацверджаныя пісьмовымі крыніцамі гіпотэзы.

Зрэшты, і дагэтуль тая акалічнасць, што ў XVI стагоддзі “руская” (у сучаснай тэрміналогіі — старабеларуская) мова была абвешчана афіцыйнай мовай справаводства ў ВКЛ, становіцца нібы пераканаўчым аргументам

На маю думку

Не так даўно “К” завяршыла публікацыю чарговага цыкла артыкулаў Змітра Дразда. Гэта далёка не першая праца гісторыка-архівіста, якую ён прысвяціў пачынальніку беларускай літаратуры Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу і якая раскрыла чарговую таямніцу радаводу ўсім, здавалася б, яшчэ са школы вядомага літаратара.

На думку Змітра Дразда, над такімі вядомымі асобамі, як той самы Дуніну-Марцінкевіч, нібы праклён навісае “цяжар канчатковай вывучанасці”. То бок, колькасць публікацый ды імёны аўтарытэтных даследчыкаў ствараюць вакол аб’екта даследавання

Цяжар забранзавеласці

кірунку. І сведчанне таму — каскад адкрыццяў, якія зрабіў Дрозд усяго за некалькі гадоў працы з архіўнымі дакументамі. Тое самае магу сказаць і пра сябе, але ўжо ў выпадку з даследаваннем такой, здавалася б, усебакова вывучанай постаці, як Міцкевіч.

Аднак ёсць і яшчэ адна распаўсюджаная канцэпцыя, якая і дасюль “вартуе” гістарычныя факты ад пільных даследчыкаў. Яшчэ ў 1930-я польскі лекар і таленавіты публіцыст Тадэвуш Бой-Жаленскі акрэсліў гэтую з’яву тэрмінам “бранзоўцы”. Гэта ка-

лі палітыкі, літаратары, журналісты і гэтак далей узносяць на п’едэстале грамадскай думкі не жывога чалавека — з ягонымі сумневамі, а часам і заганамі — але недатыкальнае божышча. Па словах Боя-Жаленскага, першым такім забранзавелым вобразам у Польшчы стаў акурат Міцкевіч.

Гэтая канцэпцыя накладала табу на вывучэнне або абнародаванне сумнеўных месцаў біяграфіі. Адным з пачынальнікаў “табуявання” быў сын паэта Уладзіслаў Міцкевіч. Яго старанны, фанатычны

на карысць зганага тэзіса: ВКЛ было беларускай дзяржавай. Хаця ў той жа час у Польшчы мовай справаводства была лацінская. А на тэрыторыі сучаснай Румыніі да канца XVIII стагоддзя — грэчаская.

Гэта гаворыць толькі пра тое, што выкарыстанне вырванага з кантэксту факта не можа тлумачыць

Міндоўг быў літоўскім князем, але яго палітыка пашыралася на землі сучаснай Беларусі. Дык чаму б яму тады не быць беларусам? Так разважаюць неспецыялісты.

Зрэшты, і некаторыя навукоўцы безапеляцыйна называюць сталіцай дзяржавы Міндоўга Вільню (літоўскія), або Навагрудак (беларускія). Ха-

юць на галоўныя пытанні пра сэнс жыцця: хто вінаваты, што рабіць, хто вораг, а хто сябар. Гэта казкі. Яны лёгка засвойваюцца і дзецьмі, і дарослымі.

Навуковыя працы цяжкія для ўспрымання. І яны не столькі адказваюць на вечныя пытанні быцця, колькі падкідваюць розуму яшчэ больш страшныя для развагаў. А ў выні-

Нават такая фантастычная істота, як банакон, мае свой рэальны правобраз. На думку некаторых даследчыкаў, аўтары сярэднявечных bestыярыяў натхніліся... нашым зубрам.

усёй карціны. Не можа для гісторыка. Але тлумачыць для таго, хто ніколі прафесійна не займаўся гісторыяй, а толькі прачытаў добра напісаную кнігу ў яркай вокладцы.

На самой справе, Ягайла пахаваны ў Кракаве, а вось нехта з яго нашчадкаў сапраўды спачыў у Празе, бо нейкі час кіраваў Чэхіяй. Але для негісторыка словы “Ягайла” і “Ягелоны” (яго нашчадкі) гучаць амаль аднолькава. Як кажа беларуская прымаўка, “чуў праз лес малітву”. Ягайла, магчыма, валодаў старажытнарускаяй мовай, бо яго маці была дачкой цвярскага князя. Аднак яго бацька быў літоўцам, і ягонае імя літоўскае. Пра тое, што перамовы Ягайлы з Вітаўтам вяліся па-літоўску, згадваюць крыжацкія храністы. Вось факты, якія мы ведаем.

ця ніводная з хронік XIII стагоддзя не дае падстаў меркаваць ні так, ні гэтак. Праўда, ёсць легенды XVI стагоддзя, паводле якіх першай сталіцай быў або Навагрудак, або Кярнаве. Легенды гэтыя — таксама факт, але не гісторыя, а гістарыяграфія.

ШЛЯХ У ЦЕМРУ ПАЗНАННЯ

Складваецца ўражанне, што ўвогуле ўсё свет круціцца ў зачараваным коле міфаў і забабонаў. А гістарычная праўда, калі яна наогул існуе, вядомая толькі вузкому колу людзей: тым, хто ўмее чытаць летапісы на старажытных мовах і праводзіць цэлыя дні ў архівах.

Чаму ж міфы маюць такую прывабнасць? Як лічаць прафесійныя гісторыкі, узятыя з галавы версіі мінуўшчыны адказва-

ку ўзнікаюць новыя пытанні, часам без адказу...

Але ці ёсць магчымаць атрымаць дакладныя адказы на ўсе гістарычныя пытанні? Письмовыя крыніцы фіксуюць жыццё ў Беларусі, як і ў іншых суседніх краінах, толькі на працягу апошняй тысячы з гака гадоў. Дый тое фрагментарна. А што было раней? Гэта застаецца шырокім полем для інтэрпрэтацый — і для вучоных, і для аматараў. І такіх інтэрпрэтацый у нашай гісторыі было шмат. Напрыклад, аўтары летапісаў, Тэадор Нарбут, Вацлаў Ластоўскі, Мікола Ермаловіч.

Кожны сам выбірае для сябе: ясныя адказы на ўсе пытанні быцця або няўрымслівы пошук праўды. Нават калі гэта бясконцы шлях у цемру сівай мінуўшчыны.

Віктар КОРБУТ

клопат па збіранні і цэнзураванні (выкрэсліваліся словы, радкі, абзацы, знішчаліся лісты, дзённікі і гэтак далей) любой датычнай бацькі дакументальнай спадчыны вядомы міцкевічазнаўцам. Ну, а далей такая практыка падтрымлівалася цензурай многіх пільных рэдактараў або самацензурай саміх аўтараў — паводле поклічу сэрца. Тым, хто зацікавіўся, можна параіць вельмі важныя для даследчыкаў-міцкевічазнаўцаў артыкулы Боя-Жаленскага, сабраныя ў чацвёртым томе яго літаратурнай спадчыны, які так і называецца: *Brazownicy* (1956).

Згадка пра гэтыя два бакі медаля тут зусім не выпадковая. Зараз мы па-

гаворым пра вынікі такіх падыходаў.

Адам Міцкевіч, вядомы і шанаваны ў Беларусі (не кажучы ўжо пра Польшчу) не менш за Дуніна-Марцінкевіча, яшчэ не дачакаўся фундаментальнай навуковай манаграфіі, якая ахапіла б не толькі яго жыццё, але і гісторыю ягонага роду — або хаця б толькі радавод. Няма такой працы ні ў нас, ні ў замежжы. Імёны міцкевічазнаўцаў, якія браліся даследаваць генеалагічнае дрэва паэта не па чутках-плётках, а звяртаючыся выключна да архіўных дакументаў, можна пералічыць па пальцах.

І не памылюся, калі скажу, што найбольш важкі ўнёсак у гэтую справу зроблены за апошнія дваццаць гадоў, прычым

суайчыннікамі паэта — беларускімі даследчыкамі. Чаму так? Адказ даволі просты. Масцітым замежнікам падавалася, што адшукаць новыя дакументы проста немагчыма, паколькі ўсё напісанае пра Адама Міцкевіча можа змясціць не кожная бібліятэка. Ды і “культ асобы” паэта прыпыняў прагу сказаць нешта новае, калі яно магло кінуць цень на светлы вобраз “нацыянальнага прарока”.

Вось гэтым і можна патлумачыць адкрыцці апошняга часу. Нам няма чаго палохацца нейкіх прывідаў з мінулага. Міцкевіч для нас не “божышча”, але проста вялікі зямляк. І перш-наперш — чалавек.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

У чацвер 11 красавіка ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь прайшла працоўная сустрэча, прысвечаная тэме арганізацыі экспанавання выстаў і стварэння прыватных музеяў і распрацоўцы падыходаў да развіцця дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў галіне музейнай справы. У нарадзе пад старшынствам намесніка міністра культуры Аляксандра Яцко ўзялі ўдзел прадстаўнікі як дзяржаўных, так і недзяржаўных музейных і выставачных устаноў, а таксама прыватныя калекцыянеры.

Генадзь ВОХІН

“К” ужо неаднаразова звярталася на сваіх старонках да пытання прыватнага калекцыянавання і цяжкасцяў, якія могуць напаткаць аматараў выстаў на ўсеагульны агляд уласных зборы (гл., напр., “К” №№ 2 і 13 за гэты год).

Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 145 ад 14 красавіка 2011 года “Аб некаторых пытаннях падаткаабкладання ў галіне культуры і інфармацыі”, якія даюць значныя палёгкі. Прадстаўнік музейнага комплексу 3-пад Мінска “Дукорскі маэнтак” засведчыў, што ў інспекцыі Міністэрства па падатках і зборах ад іх патрабуюць даведку аб уключ-

другога — калі пэўная ўстанова заяўляе сябе як музей, яна і заканадаўства ў галіне музейнай справы павінна выконваць у поўным аб’ёме. У тым ліку гэта і рэгістрацыя ў Рэестры, і выкананне пэўных структурных і арганізацыйных патрабаванняў.

Менавіта на гэтай глебе адбылася дыскусія паміж спадаром Шляхціным і заснавальнікам прыват-

А што, уласна, ёсць музей?

На жаль, шэраг праблем у арганізацыі прыватнага калекцыянавання ў Беларусі дагэтуль застаўся нявырашаным — недахоп плошчаў, высокія арэндныя стаўкі, празмерныя падаткі... Але сустрэча засведчыла, што іх вырашэнне насамрэч часта залежыць не столькі ад Міністэрства культуры, колькі ад ініцыятывы саміх “прыватнікаў” і мясцовых уладаў.

Тыя ж падаткі і арэндную плату, аказваецца, можна толькі ўзяць адпаведную даведку ў Міністэрстве культуры аб тым, што прыватны музей з’яўляецца культурнай устаноўай. З арэнднымі стаўкамі трохі больш складана — тут, апрача ініцыятывы саміх прыватнікаў, патрэбная і воля мясцовых чыноўнікаў, якія маюць права ўсталяваць мінімальны каэфіцыент на арэнду плошчы пад музейныя і выставачныя праекты. Зменшыўшы яго тым самым у шэсць разоў!

Менавіта па такім шляху пайшлі ў Гродне, дзе ў гістарычным цэнтры для культурных прыватных устаноў быў усталяваны самы маленькі з магчымых памераў стаўкі арэнды. Так крок вытлумачальны: увайшоўшы ў зону “бязвізу”, мясцовыя ўлады вырашылі зрабіць свой горад больш прывабным для турыстаў, стварыўшы для іх шэраг дадатковых цікавостак. Як адзначыў Аляксандр Яцко, гродзенскі вопыт на дадзены момант — адзін з самых цікавых і плённых сярод беларускіх рэгіёнаў.

Хаця, як высветлілася, не ўсё так проста і гладка. Як адзначылі прадстаўнікі прыватных музейных і выставачных устаноў, вельмі часта не атрымліваецца скарыстацца з нормаў указа-

чэнні ў Рэестр музеяў, і таму яны дагэтуль не могуць скарыстацца тымі палёгкамі.

Пацвердзілі праблемы з атрыманнем ільгот і прадстаўнікі іншых прыватных устаноў — што не магло не выклікаць здзіўленне ў спецыялістаў Міністэрства культуры. Як патлумачыў Аляксандр Яцко, адпаведная даведка без прамаруджвання выдаецца ўсім, хто сапраўды займаецца культурнай дзейнасцю. А ніякіх іншых папер і не патрэбна!

Пасяджэнне не абышло ўвагай і яшчэ адзін востры падводны камень у пытаннях дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва ў галіне культуры: ці ўсе музеі — музеі сапраўды? Вельмі часта камерцыйныя фірмы, якія могуць весці культурна-асветніцкую — альбо нават выключна камерцыйна-забаўляльную — дзейнасць, у маркетынгавых мэтах называюцца “музеямі”.

Як адзначыў дырэктар Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Дзмітрый Шляхцін, гэта не вельмі карэктна. У сусветнай практыцы ёсць сфарміраваная метадалогія, якая вызначае, чым з’яўляецца музей — што, на яго думку, у поўным аб’ёме замацавана і ў беларускім заканадаўстве. Выказаўшы кансалідаваную пазіцыю Рэспубліканскай рады дырэктараў музеяў і Рэспубліканскага навукова-метадычнага савета па пытаннях музейнай справы, старшыні гэтых радаў Дзмітрый Шляхцін і дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч адзначылі, што, з аднаго боку, не варта ўводзіць ліцэнзаванне музейнай дзейнасці, як гэта прапаноўваюць некаторыя. Але, з

нага музея мініяцюр “Краіна міні” Яўгенам Данілікам. Ці ёсць розніца паміж музеем, калекцыяй і забаўляльным праектам, і чаму апошнія не павінны называцца музеямі? Да згоды суразмоўцы так і не прыйшлі.

Затое ўдзельнікі дыскусіі паразумеліся па яшчэ адным вострым пытанні. Вельмі часта можна трапіць у сітуацыю — і ледзь не кожны з прадстаўнікоў “недзяржаўнай культуры” ў яе трапляў, — калі стаўленне чыноўнікаў на месцах да “прыватнікаў” значна адрозніваецца ад стаўлення да дзяржаўных устаноў галіны. У выніку, нярэдка не ідуць насустрач у пытанні паніжэння тарыфаў і арэнды нават тады, калі гэта магчыма. І тут ужо справа не ў ініцыятыве саміх культурных прадпрыемальнікаў. Як адзначылі ўсе ўдзельнікі сустрэчы, гэтае пытанне трэба вырашаць сістэмна і комплексна на рэспубліканскім узроўні.

Як падсумаваў спадар Яцко, на дадзены момант у краіне не столькі трэба рэфармаваць заканадаўства, колькі яго ведаць і ўмець выкарыстоўваць. На жаль, шмат хто сапраўды не ў курсе пра ўсе тыя магчымасці, якімі ён валодае. Але і на абавязкі таксама часта з’яўляюцца. Выйсцем магло б быць правядзенне адмысловых адукацыйных семінараў. Магчыма, варта было б таксама падрыхтаваць і адмысловы метадычны дапаможнік.

І галоўнае — часцей сустракацца ды абмяркоўваць супольныя праблемы дзяржаўных і прыватных устаноў галіны культуры. Толькі так магчыма наладзіць супрацу.

Роўна 50 гадоў таму, 14 красавіка 1968 года, у беларускай сталіцы абвясцілі лаўрэатаў фестывалю біт-ансамбляў Мінска. Гэта было першае масавае мерапрыемства ў СССР, удзельнікамі якога з'яўляліся самадзейныя калектывы ў стылях рок-н-рол, блюз і рытм-энд-блюз. 12 ансамбляў цягам трох дзён змагаліся за ўзнагароды фестывалю ў актавай зале Мінскага радыётэхнічнага інстытута (цяпер БДУІР). Журы пад старшынствам Барыса Райскага — у той час галоўнага дырыжора і мастацкага кіраўніка канцэртна-эстраднага аркестра Беларускага тэлебачання і радыё — уручыла галоўны прыз ансамблю “Алгоритмы”.

Пра гэты фестываль напісана ўжо багата, а вось яго наступнік, які адбыўся ў 1971 годзе, пакуль абдзелены такой увагай. І мала хто ведае, што арганізатарам стаў... будучы класік сучаснага кампазітарскага мастацтва Уладзімір КАНДРУСЕВІЧ — на той час, студэнт кансерваторыі і прадстаўнік той субкультуры. Таму атмасферу, якая панавала тады ў асяроддзі музычна падкаванай моладзі, памятае выдатна.

Алег КЛИМАЎ /
Фота аўтара

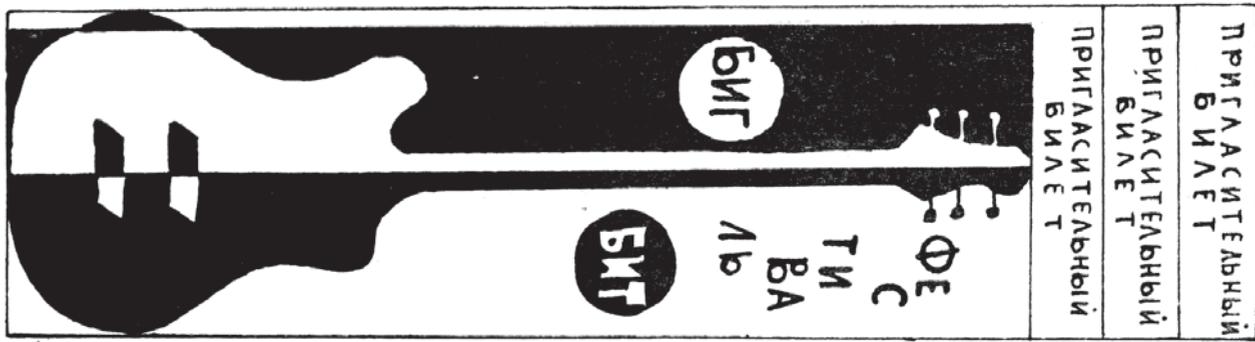
НЕБЯСПЕЧНАЯ МУЗЫКА

— У знакавым фестывалю 1968 года вы не ўдзельнічалі, бо жылі тады яшчэ ў Гродне. Ці ведалі там, што ў Мінску праходзіць фестываль?

— Асабіста я нічога пра яго не чуў, даведаўся толькі постфактум. Але ў плане станаўлення біт-біта Гродна вылучаўся не толькі ў Беларусі, а і ва ўсім Саюзе. Блізкасць мяжы давалася ў знакі, і па тэлевізары можна было “злавіць” польскія музычныя праграмы, якія, акрамя сваіх артыстаў, паказвалі і самыя актуальныя на той час заходнія гурты — The Beatles, The Rolling Stones... “Дзвіжуха” была і ў гродзенскай маладзёжнай музыцы — ансамбляў, якія ігралі на танцах, у клубных установах, па школах, існавала вельмі шмат. У адным з іх граў і я, будучы студэнтам музычна-педагагічнага вучылішча. Але гарадскія ўлады наўрад ці дазволілі б правесці мясцовы фестываль такіх калектываў. Зрэшты, мы і не звярталіся да іх з такой просьбай — час не той быў.

— А які?

— У якасці прыкладу прывяду такі выпадак.

Калісьці ён быў “бітнікам”

Знакаміты кампазітар — пра сваю бурлівую маладосць

Разнастайнымі спосабамі я збіраў фатаграфіі замежных выканаўцаў — выказаў з часопісаў краінаў сацлагера, якія тады прадаваліся ў газетных кіёсках, прасіў у знаёмай дзяўчыне, якая працавала ў бібліятэцы, спісаных замежных газет, дзе я таксама знаходзіў здымкі артыстаў. І ўся гэтая калекцыя захоўвалася ў мяне дома — на стала пад шклом. Адноўчы я прыйшоў з вучобы, а мама мне паведамляе, што ў маю адсутнасць завітваў выкладчык з вучэльні, цікавіўся маёй паспяховасцю, тым, чым я займаюся ў вольны час, і, прыдумаўшы нейкую падставу... забраў усе фота.

А праз некалькі дзён мяне выклікалі ў адпаведную арганізацыю. Прышоў, мяне пакінулі аднаго ў кабінеце. Хвілін праз 15 я ўстаў з крэсла і ўбачыў, што на стала ляжаць мае выразкі... Праз яшчэ хвілін 20 у пакой зайшоў чалавек і пачаў пытацца пра мае жыццё, пра ансамбль, у якім іграю, пра тое, якія песні сьпяваем. Правёў “прафілактычную размову”, так бы мовіць. Але тады ўсё для мяне скончылася добра.

— Зразумела: кампетэнтныя таварышы даглядалі

не твой! Нікогда не быць с тобой!..” Прымітыў, вядома. Але дзяўчаты былі ў захапленні! А музыканты яшчэ доўгімі валасамі памахваў... Але калі на мерапрыемствы прыходзілі дружыннікі, тыя валасы запраўлялі за каўняры — не віталіся такія фрызуры.

— Ну вы і па гэты дзень ёй не здрадзілі...

— З кансерваторыі яе нашу.

— Бітнікамі сябе лічылі? Я не толькі музыку маю на ўвазе, але і ўсе спадарожныя праявы гэтага “асацыяльнага ладу жыцця заходняй моладзі”, як у тых гадах пісалі савецкія газеты.

— Слоўца ўжо тады з’явілася. Так, хлопцы набыліся пэўнага духу свабоды, наколькі гэта было магчыма ў Саюзе. Перш за ўсё тое менавіта музыкі тычылася. Але і яшчэ, натуральна, нейкія захапленні былі. У маёй кампаніі, напрыклад, любілі падводнае паляванне. Ездзілі на Чорную і Белую Ганчу. У рэчках гэтых вельмі чыстая вада, завалы з дрэў і пнёў — было дзе папаляваць на шчупакоў. Або збіраліся на гарадскім пляжы. Памятаю, неяк узялі з сабой гітары і наладзілі імправізаваны канцэрт, людзей збеглася — процьма.

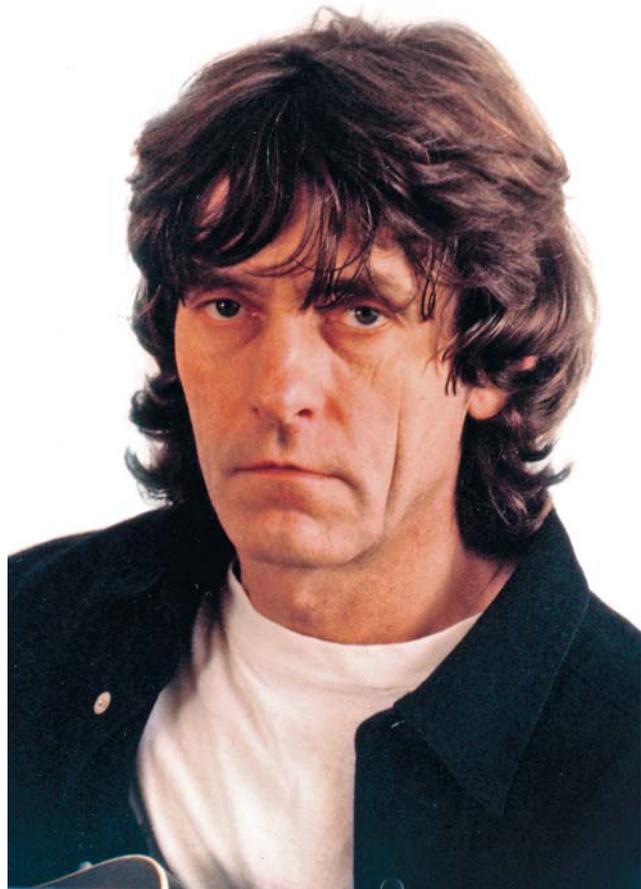
“ Слухайце добрую музыку — тую, што кранае ў вашай душы нейкія струны. Але не забывайце адсочваць і тое, што проста папулярна ў цяперашні момант.

за атмасферай у грамадстве. Якая яна была ў коле вашых гродзенскіх аднагодкаў?

— Савецкія танкі яшчэ не зайшлі ў Прагу, ветрык адлігі яшчэ гуляў. Праўда, на сацыяльных матывах у творчасці гэта не адбывалася: у прынцыпе, у аўтарскіх песнях мы сьпявалі звольнага пра тое самае, пра што сьпявалі артысты афіцыйнай эстрады — пра каханне: “Нет, нет, нет! Я

А па Нёмане хадзілі парадзікі, і плыўцы любілі пабоўтацца ў хвалях, за што іх ганялі лодачнікі, якія дзяжурілі на рацэ. І вось, плыве параход, і ўвесь гэты натоўп кідаецца ў ваду — лодачнікі зрабілі выгляд, што не заўважылі яго. Можна, і ў такіх рэчах дух свабоды выяўляўся?

— А што наконт такіх антысацыяльных праяваў, як наркаманыя? Савец-

кія газеты вінавацілі ў ёй заходніх рокераў.

— Таблеткі нейкія сёйтой прымаў. Але я нават да алкаголю вельмі спакойна ставіўся. І стаўлюся. Мяне гэтая зараза абмінула.

ПАРАДЫ АД МЭТРА

— У верасні 1968-га вы ўжо мінчанін — паступілі ў кансерваторыю. Тады прадэманстравалі вам і распавялі?

— З “кансерваторскіх” ніхто не прымаў у ім удзел. Наогул, у мяне складалася меркаванне, што пра фестываль ведала вельмі вузкае кола людзей. Такого ўжо рэзанансу не было. Самадзейныя ансамблі як выступалі, што называецца, “падпольна”, так і працягвалі выступаць. Лаўрэатам фестывалю, як быццам, далі магчымасць сыграць ад сілы некалькі канцэртаў афіцыйна. Больш за іншых пашанцавала “Алгоритмама”: як мне пазней распавядаў іх лідар-гітарыст Жэня Канавалаў, гурт нават умудрыўся нейкім чынам з’ездзіць у паўнавартасны тур па Сібіры. А так непрафесійным музыкантам шлях на дзяржэстраду па ранейшаму быў зачынены.

— Гэта значыць нічога не прыўнёс той фестываль у развіццё тагачаснай беларускай маладзёжнай музыкі?

— Думаю, ён меў значэнне менавіта для не надта шырокага кола людзей, захапленых сучаснай на той час музыкай. Але іх станавілася ўсё болей. З’яўляліся новыя ансамблі, з-за мяжы пачалі прывозіць інструменты, больш плытак з моднай музыкай, яе сталі тыражаваць з дапамогай магнітаальбомаў. Дзвіжуха пайшла.

— І вылілася ў другі сталічны біт-фестываль, арганізатарам якога ў 1971 годзе пашчасціла стаць вам...

— Пашчасціла! Мо і сапраўды так... Гаркам камсамола раптам пачаў збіраць крэатыўных людзей, і на гэтых сустрэчах гаворка ішла пра тое, што ёсць патрэба ў новых ідэях. Я неяк і прапанаваў правесці другі фестываль біт-калектываў. Да таго часу я ўжо паспеў пайграць у ансамблі “Ключі” і граў у “Пане-браце”. Ён тады “грымеў” у Мінску — ва ўсялякім разе, спекулянтска неаднаразова скупляў усё білеты на яго канцэрты ў

якіх-небудзь ДК, і замест дваццаці капеек прадаваў іх з рук за 25.

І на фестываль далі “дабро”. Ён праходзіў два дні, таксама ў МРТГ, а я сядзеў у журы (ад мэтраў у ім быў кампазітар Сяргей Картэс, якому тады яшчэ і сарака не споўнілася). І на другі дзень на пазаконкурсным, спантаным выступе “Пане-браце”, калі я спяваў Good Golly Miss Molly Літла Рычарда, публіка стала літаральна шалець ад захаплення. На сцэну выбег нейкі мужчына — як потым аказалася, прадстаўнік гаркама партыі — і апусціў заслон, спыніўшы наш нумар. Тым самым як бы “абвясціў” аб заканчэнні фестывалю, які завяршыўся вось такім скандалам (але граматы нейкія ўручаны ўсё ж былі).

На наступны дзень у кансерваторыі на дошцы абвестак вісеў загад аб адлічэнні з яе Уладзіміра Кандрусевіча — між іншым, выдатніка, які атрымліваў павышаную стыпендыю. І тут здарыўся сапраўдны бунт — выкладчыкі і студэнты падняліся на маю абарону. Недзе праз тыдзень я быў адноўлены, але “Пане-браце” сваё існаванне спыніла.

— Ці не клялі сябе ў той дзень — маўляў, навошта ўвязваўся ў гэты біт?

— Не. Але пасля таго, што здарылася, ад рок-н-рола я стаў паволі адыходзіць. Напэўна, менавіта ў той час я ўпершыню зацікавіўся электроннай музыкай, дакладней інструментамі, з дапамогай якіх яна выконвалася і стваралася. Апошняе маё судакрананне з біт-бітам звязанае з прапановай рэктара кансерваторыі Уладзіміра Алоўнікава паездзіць разам з яе студэнтамі і артыстамі філармоніі па прыбалтыйскіх спартыўных базах і даць некалькі канцэртаў для нашых атлетаў, якія рыхтаваліся да мюнхенскай Алімпіяды 1972 года. Такой канцэртнай брыгадай стаць.

— Уладзімір Пятровіч, а што вы маглі б сказаць маладым музыкантам, якія толькі пачынаюць свой шлях у альтэрнатыўнай музыцы — і, можа, ужо мараць пра прамогі на фестывалях?

— Слухайце добрую музыку — тую, што кранае ў вашай душы нейкія струны. Але не забывайце адсочваць і тое, што проста папулярна ў цяперашні момант. Не пераставайце вучыцца, прафесійна авалодвайце інструментамі, дзень пры дні займайцеся вакалам. Несупынна шукайце сябе. Будзьце цяглівымі, калі хочаце дасягнуць рэальных вышынь у абраным рамястве. І будзьце вольныя ў сваёй творчасці. Ды і наогул па жыцці.

Наш тэатр літаратура-цэнтрычны? Чаго ніколі не сцерпіць аўтар у перакладанні свайго твора на сцэну? Над гэтымі пытаннямі разважалі ўдзельнікі творчай дыскусіі “Літаратура і тэатр: шляхі ўзаемадзеяння”, якая ладзілася на Камернай сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Аглядальнік “К” занатавала самыя цікавыя моманты гэтай размовы.

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Ганны ШАРКО

МІФАЛОГІЯ ЎНУТРАНІЙ КАТАСТРОФЫ

Ірына Шаўлякова-Барзенка, літаратуразнаўца: “У параўнанні з творами 15-20-гадовай даўніны, героі найноўшай літаратуры ўсё часцей сыходзяць унутр свайго асабістага свету. Калі на мяжы стагоддзяў з’яўляліся прагаганісты, якім паводле сюжэта неабходна было разабрацца з адной-дзвюма ўнутранымі праблемамі, то цяпер працэс змагання бясконцы. Цікава, што катастрофы міфалагізуюцца. Усё гэта дае падставу сцвярджаць, што сённяшняя беларуская літаратура схільная да тэатралізацыі, у тым ліку і ўнутранай. Мы знаходзімся ў кропцы біфуркацыі, калі літаратура і тэатр — пры ўсёй сваёй разнастайнасці — сталі бліжэй адно да аднаго, чым нават у апошнюю чвэрць стагоддзя”.

Алена Мальчэўская, тэатральны крытык: “Купалаўскі, у чыіх сценах адбываецца дадзена дыскусія, мае багатыя традыцыі ўзаемадзеяння з літаратурай. Згадваюцца тут, скажам, інсцэніроўкі “Людзей на балодзе” Івана Мележа і “Цынкавых хлопчыкаў” Святланы Алексіевіч. А якія сюжэты купалаўцы шукаюць сёння?”

Вольга Бабкова, архівіст, літаратар, загадчык літаратурна-драматургічнай часткі Купалаўскага тэатра: “Знайсі творы для нашага тэатра — страшэнна складаная, але надзвычай цікавая справа. Мы заўсёды ў пошуках лепшых аўтараў — класікаў і сучаснікаў. Галоўнае, на што мы звяртаем увагу, — якасць літаратурнага твора. Перспектывы ў нас вельмі цікавыя і няпростыя. Хочацца верыць, што мы зможам пабачыць на нашай сцэне несляротнага Яна Баршчэўскага. Ёсць даўнія мары звярнуцца да Пясецкага. Што тычыцца сучасных аўтараў, іх, дзякуй Богу, на Беларусі стае. Калі я раптам дзедваваюся пра нейкага

Кропка біфуркацыі

Ці набліжаюцца адзін да аднаго літаратура і тэатр?

цікавага пісьменніка, запрашаю яго ў тэатр на размову. І не так важна, што ён не піша п’есаў — галоўнае, каб нам хацелася з ім супрацоўнічаць”.

Таня Арцімовіч, тэатразнаўца: “Для мяне сувязь літаратуры і тэатра — утылітарная. Калі хачу пачытаць — вазьму кніжку і буду ўспрымаць арыгінальны тэкст аўтара. Калі твор трапляе ў прасторы тэатра, то на выха-

ШЧЫЛІНА ПАМІЖ СЛОВАМІ

Альгерд Бахарэвіч, пісьменнік: “Калі я пагаджаўся на пастаноўку на купалаўскай сцэне рамана “Шабаны. Гісторыя аднаго знікнення”, разумеў, што рэжысёр і акцёры зробіць з матэрыялу свой твор — гэта іх права, творчасць. Я імкнуся пісаць складаныя кнігі, дзе ёсць шматслойнасць, намёкі, недагаворанасць. У гэтай шчыліне

П’еса пра сучасныя рэаліі напісана па-руску, героі часта размаўляюць на бытавой мове. Калі ж такі жаргон перакладаць на літаратурную беларускую, арганіка губляецца адразу. Можа, мы мала размаўляем у жыцці па-беларуску, таму ў нас няма неабходнай размоўнай плыні? Дзе выйсе, каб беларуская мова на сцэне гучала гэтак жа натуральна, як і ў жыцці?”

Камернай сцэне Купалаўскага — Н.П.). У Андрэя Горвата тэкст ад аўтара літаратурны, але выкарыстоўваецца шмат вербаціма, жывой мовы людзей, якую не трэба пад сябе прыладжваць”.

Дзмітрый Есяневіч: “Калі ёсць сапраўдны матэрыял, калі абвострана сцэнічнае дзеянне — як, напрыклад, у п’есах Марціна МакДонаха — тады любая мова будзе гучаць

ся. Ну не можа так казаць акцёр! Тады ён садзіцца з рэжысёрам, пачынае нешта выкрэсліваць, перарабляць. А перакладчык з аўтарам могуць быць незадаволеныя вынікам”.

Раман Падалаяка, рэжысёр, акцёр Купалаўскага тэатра: “Для пастаноўкі “Радзіва “Прудок” мы атрымалі карт-бланш ад Андрэя Горвата на любыя змены. Мы можам мяняць некаторыя рэчы, нават дапісваць. У эксперыментальнай рабоце так і павінна быць. Мы адчуваем, дзе мяжа зменаў, якія могуць перакрэсліць стылістыку аўтара”.

Таня Арцімовіч: “Айчынным мастацтву не хапае досведу калектыўнага стварэння спектакля. У нас часцей сутыкаемся з нейкімі аўтарытарнымі праявамі, калі кожны з удзельнікаў выконвае толькі свае вузкія акрэсленыя абавязкі”.

Раман Падалаяка: “Я не магу прыгадаць выпадку, каб прыходзіў драматург і разам з ім нейкія праблемы вырашаліся...”

Таня Арцімовіч: “У Цэнтры беларускай драматургіі шэсць гадоў запар ладзіцца драматургічныя лабараторыі. Тая ж п’еса Дзмітрыя Багаслаўскага “Блондзі” нарадзілася з таго, што драматургі і рэжысёры распрацоўвалі тэму разам”.

Алена Мальчэўская: “Можа, Дзмітрый Багаслаўскі і не звярнуўся б да такога стылю напісання, калі б яго не скіраваў у гэты бок рэжысёр Яўген Карняк. Адваротная перспектыва: драматург даводзіць рэжысёру, як створаны яго тэкст і як з гэтым можна працаваць”.

Дзмітрый Есяневіч: “У акадэмічных тэатрах складнікі працэсу куды больш абасоблены. У драматургаў, відаць, таксама няма выбару: каб цябе паставілі, неабходна ісці на некаторыя саступкі. Тут успамінаецца хрэстаматыійны прыклад, калі Рыгор Горын пісаў галоўнага персанажа сваёй “Памінальнай малітвы” адмыслова пад Яўгена Лявонава. У тым савецкім тэатры каманда аднадумцаў рабіла цудоўныя рэчы!”

Раман Падалаяка: “Гэтая тэма ўзнімаецца кожны год, але мы ўсё ходзім па коле і не можам знайсці сістэму, якая працавала б. З тэкстаў лабараторый не нараджаюцца праекты, якія б ішлі далей, бо дзяржаўныя тэатры ўсё роўна бяруць іншы матэрыял. Трэба працягваць наладжваць дыялог у звязі драматург/пісьменнік — рэжысёр — акцёр, шчыра цікавіцца адно адным. Гэта вельмі важна”.

дзе атрымліваецца зусім іншы тэкст, які не трэба параўноўваць з першакрыніцай. Яго неабходна адчуваць зусім па іншых параметрах”.

Ірына Шаўлякова-Барзенка: “Сапраўды, знайсці метафору, каб перакласці літаратурныя мастацкія вобразы на мову тэатра — гэта надзвычай складаная задача. Між іншым, з пачатку 2000-х можна назіраць адваротны працэс, калі тэатр уваходзіць у літаратуру. Часам тэатральныя сюжэты, артэфакты, постаці становяцца прадметам літаратурнага асэнсавання. За апошнія 10 — 12 гадоў дэманічна павялічваецца тэатралізацыя літаратуры на ўзроўні падтэкстаў. У многіх вершах і літаратурна-крытычных артыкулах больш тэатральнага кампанента, чым можна было чакаць. Напрыклад, эсэ Альгерда Бахарэвіча — гэта сапраўды ўжо факт тэатральны! Можна паставіць на сцэне нават вельмі дыскусійны нарыс пра беларускіх літаратараў. Нарастанне ўнутранага катастрафізму вядзе да таго, што найноўшай айчынная літаратура становіцца, на маю думку, надзвычай прыдатным матэрыялам для тэатра”.

паміж словамі жыве самае таёмнае і цікавае. У спектаклі “Шабаны”, як я заўважыў, знікла вельмі многае з таго, што было закладзена ў маёй кнізе. У пастаноўцы зроблены акцэнт на любоўнай лініі, што ўвогуле не ўваходзіла ў мае задачы, а вось атмасферы нездаровай сітуацыі ўжо і няма. “Шабаны”, насамрэч, вельмі цёмная, злая кніга, якая не мусіла стаць спектаклем у адным з галоўных тэатраў краіны. Таму я ўдзячны Купалаўскаму за смеласць.

Я ўдзячны спектаклю за тое, што мая аўдыторыя значна пашырылася: людзі, якія не падазравалі пра існаванне рамана, пасля тэатральнай прэм’еры раскупілі ўвесь наклад кнігі. Падзялюся самым прыемным: калі ўваходзіш у вагон цягніка метро і бачыш афішу спектакля з пазнакай “Бахарэвіч” — а гэта ці не адзінае на ўвесь мінскі метрапалітэн імя сучаснага беларускага пісьменніка — нападніешся нейкім асаблівым гонарам”.

Дзмітрый Есяневіч, акцёр Купалаўскага тэатра: “Часам аўтар можа быць незадаволены спектаклем па ягоным творы з-за нюансаў перакладу. Так атрымалася з “Запалкамі” Канстанціна Сцешыка.

Вольга Бабкова: “Купалаўскі імкнецца запрашаць выдатных перакладчыкаў. У нас сталыя традыцыі: калісьці пераклады для купалаўцаў рыхтавалі Міхась Стральцоў, Рыгор Барудзілін, Аляксей Асташонак... Цяпер мы запрашаем Андрэя Хадановіча, Марыю Казлоўскую, Уладзя Лянкевіча. Таксама нам перакладае наша выдатная супрацоўніца Марыя Пушкіна. Мова, якой яны гавораць, — гэта мова сучаснасці, паўсядзённага жыцця”.

Альгерд Бахарэвіч: “Я і сам адчуваю: перадаць некаторыя нюансы маўлення па-беларуску вельмі цяжка. Краіна ў нас пераважна рускамоўная, і недзе ля пад’езда так, як трэба было б напісаць, не гавораць, таму адразу шмат што губляецца. Для сябе я знайшоў выйсе: у апошніх маіх кнігах ёсць рускамоўныя і беларускамоўныя персанажы, аўтар жа распавядае гісторыю па-беларуску. Мне падаецца, гэта станоўча паўплывала на мае тэксты. Яны сталі больш набліжанымі да мовы вуліцы, персанажы адчуваюцца сапраўды жывымі”.

Міхаіл Зуй, акцёр Купалаўскага тэатра: “Вазьміце “Радзіва “Прудок” (рыхтуецца да пастаноўкі на

арганічна”.

Міхаіл Зуй: “Не так даўно на нашай Камернай сцэне ішоў спектакль “Войцэк”. Яго літаратурную аснову асабіста мне цяжка назваць драматургіяй: людзі так не размаўляюць, як напісана ў тым тэксце. Але пры адпаведным падыходзе рэжысёра ўсё грае!”

МЯЖА САСТУПАК

Ігар Пятроў, акцёр Купалаўскага тэатра: “Мой настаўнік Барыс Эрын увёў такі тэрмін: рэжысёрскае сачыненне. Не заўсёды першапачатковы тэкст трапляе ў канчатковы варыянт спектакля: у творчым працэсе падчас рэпетыцый ён можа быць зменены. Для нас важны вынік, таму я вельмі ўдзячны драматургам і пісьменнікам, якія даруюць нам пэўныя змены”.

Альгерд Бахарэвіч: “Я не пайду на саступкі, калі стваральнікі спектакля замяняць мае словы на іншыя, але будуць выдаваць гэты тэкст за мой. Я — пісьменнік, таму слова для мяне самае галоўнае”.

Дзмітрый Есяневіч: “Бывае, прыносяць нам тэкст, дзе ў персанажа такія фіярытуры гаворкі, што хоць за галаву хапай-

Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы прапанаваў усім ахвотным правесці “Ноч у тэатры”. За сімвалічныя пяць рублёў (менавіта столькі каштаваў білет) наведвальнікі маглі не толькі ўбачыць новыя спектаклі, але і пабываць за кулісамі, пакатацца на паваротным коле і паспрабаваць сябе ў ролі Гамлета.

Перабрацца цераз рампу

Гледачы Брэста ўпершыню атрымалі магчымасць правесці “Ноч у тэатры”. Фота Ільі ШАМІЛАВА

На адну ноч (а дакладней, вечар) уся прастора тэатра стала месцам гульні — адлесвічных пралётаў, на якіх граў струнны квартэт, да вестыбюлю, кулуараў і рэпетыцыйнай залы, дзе рэжысёр Дзміс Фёдарав на сваім майстар-класе спрабаваў абудзіць у самых смелых добраахвотнікаў акцёрскую жылку. У тэатральным буфэце гледачы таксама не адседжаліся за кубкам кавы. Монаспектакль “Білінгвы” — сумесны праект Брэсцкага тэатра драмы з тэатрам “Наадварот” — арганічна ўпісаўся ў прастору невялікай імправізаванай барнай сіэны, спрыяючы прамому дыялогу артыста Анатоля Баранніка з публікай. Шчырасть і адкрытасць — неабходная ўмова для жыцця гэтага спектакля, які тычыцца тэм нацыянальнай ідэнтычнасці і мовы ў білінгвальным горадзе Брэсце.

На гэтым паларункі да Дня тэатра не скончыліся. На малой сіэне прайшоў першы паказ спектакля “За крапівой, бераг” па творах Сяргея Ясеніна. Прычым паларунак гэты быў зроблены як гледану, так і выканаўчу галоўнай ролі Аляксею Шчарбакову. На працягу некалькіх галоў ён выношаў ідэю спектакля пра лёс улюбёнага паэта. Драматургічны матэрыял для пастаноўкі ствараўся ў ходзе рэпетыцый самім Шчарбаковым і рэжысёрам Валянцінай Янавец. Неўзабаве да іх далучылася маладая актрыса тэатра Таццяна Дзячэнка, якая выканала ролю жанчыны ў чорным — зборны вобраз палобойніц, жанак, лекараў і пралетарак, з якімі сутыкнуўся Ясенін на сваім жыццёвым шляху. У нерывным спектаклі ўвасобілася чарада споразістэчных відзежаў паэта, якія апаноўвалі яго падчас знаходжання ў псіхятрычнай лякарні. Што адметна, наведвальнікі “Ночы ў тэатры” маглі пазнаёміцца з пастаноўкай першымі — яшчэ да яе афіцыйнай прэм’еры.

Тыя ж, чыёй даўняй марай было вырашчаць за мяжка глядашкага крэсла і прайсціся па сіэне нароўні з артыстамі або зазірнуць за кулісы і адкрыць для сябе парачку тэатральных сакрэтаў, таксама атрымалі такую магчымасць. Ахвотныя акадэмічнай тэатра Таццяна Дзячэнка, якая выканала ролю жанчыны ў чорным — зборны вобраз палобойніц, жанак, лекараў і пралетарак, з якімі сутыкнуўся Ясенін на сваім жыццёвым шляху. У нерывным спектаклі ўвасобілася чарада споразістэчных відзежаў паэта, якія апаноўвалі яго падчас знаходжання ў псіхятрычнай лякарні. Што адметна, наведвальнікі “Ночы ў тэатры” маглі пазнаёміцца з пастаноўкай першымі — яшчэ да яе афіцыйнай прэм’еры.

Тыя ж, чыёй даўняй марай было вырашчаць за мяжка глядашкага

Аўдыя & Відэа

Алег КЛИМАЎ, спецыяльны карэспандэнт “К”
Зоя САХОНЧЫК, вакалістка гурта “Змяя”

АЎДЫЯ

Праект “(((O)))”, альбом Vigilance

А.: Тры першыя трэкі мяне наогул не зачэпілі. Вельмі старалася пранікнуцца імі, спыталася на настрой або пахмурны дзень, але... Я слухаю электронную музыку і люблю яе за тое, што яна дазваляе разгрузіць галаву, выправіцца ў палёт думкам. За тое, што яна самадастатковая і без вакалу. А тут не пакадала адчуванне, што капае вада з крана, альбо табе чухаюць спіну ўжо пятую гадзіну запар...

А вось далей пайшло цікавей! Больш за ўсё спадабаліся кампазіцыі Mantra і Qiella. Мабыць, іх я нават спампую сабе. Тут і дынаміка, і палёт, і крутыя гукі. Гэта тычыцца і астатніх трэкаў у альбоме... акрамя першых трох. Яны — усё не магу супакойцца — падобныя на прахадныя, якімі да кучы запаўняюць рэліз. Маё меркаванне такое: калі ў трыбунна нарадзіліся рэчы, якія не дацягваюць да хіта, музыка граць іх толькі на канцэртах, “расцягваюць час” імі. А ў альбомах хай заўсёды будуць адны хіты!

В.: Доўгачаканы новы альбом фаварыта сённяшняй айчыннай інструментальнай электроннай сцэны, які аднавіў гэты свой праект. Гамільячаны Мікіта Васільеў міксуе змрочную рытмічную афарбоўку кампазіцый (як ні як, яго родны горад па-ранейшаму лічыцца сталіцай беларускай цяжкай музыкі) з прызрыстымі гукамі, якія ён віртуозна выпісвае. Ну і як артыст ні спрабуе ва ўсіх сваіх работах мінімізаваць меладычны складнік трэкаў, але не-не ды прарываецца нешта, што затрымліваецца ў слухача ў галаве. Карацей, Мікіта зноў малайчына!

Гурт “Без билета”, альбом “Маяк”

А.: Той, хто ведае гурт “Без билета” ці хоць раз яго чуў, можа дакладна сказаць, што самае запамінальнае ў ім — асноўны вакал: выканальніцкая манера Віталія Артыста пазнавальная. Што ж тычыцца музыкі, то ў гэтым альбоме шмат модных гукаў, якія мала асацыяруюцца менавіта з гэтай камандай: дарваліся хлопцы!

чытку, майстар-клас па пластыцы, музычны ф’южн і паказ кароткаметражных фільмаў, знятых артыстамі Брэсцкага тэатра. Для дзяцей прадугледжвалася спецыяльная праграма з двух інтэрактыўных спектакляў і чытання казак ад заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Міхаіла Мятліцкага. Агулам было прададзена больш за 300 білетаў. Але галоўным фактарам поспеху, вядома, стала тое, што Брэсцкі тэатр драмы сустраўся са сваімі гледачамі. Разнастайнасць іх аўдыторыі спараджае надзею, бо калі ў тэатры зацікаўлены людзі ўсіх узростаў, калі сярод іх шмат моладзі — значыць тэатр жывы.

■ ■ ■
Ёсць такое выслоўе: “Кожны глядач прыносіць у тэатр уласную акустыку”. Любая пастаноўка мае патрэбу ў публіцы, якая будзе гатовая яе ўспрыняць: адпаведнага ўзросту, густу, дастатку, культурнага вопыту. Тым не менш, мы рэгулярна сутыкаемся з тым бар’ерам, што існуе паміж тэатрам і яго мэтавай аўдыторыяй. І таму варта шукаць спосабы яго пераадолець. Нова для Брэста акцыя стала акурат такую мэту.

Хочацца верыць, менавіта падобныя ініцыятывы прыйдучь на змену прымусовым “культпаходам”. Магчыма, яны тлумачацца жадааннем проста і хутка кампенсаваньня затраты на вытворчасць спектакляў. Магчыма — адсутнасцю даверу да гледача і да ўласных мастацкіх сіл. У любым выпадку, мы часта забываемся, што, заганяючы цэлыя класы школьнікаў на спектаклі, якія пададуцца сучасным падлеткам архаічнымі — у лепшых традыцыях Нежывога тэатра П’эра Брука — мы губляем цэлы пласт публікі ў будучыні.

Менавіта таму важна час ад часу праводзіць самарэвізію і сустрэкацца з гледачамі твар у твар — не проста разбіўшы чашчэртую сіяну, а перабраўшыся праз рампу. Каб працаваць з публікай, мы павінны разумець, хто сядзіць у глядзельнай зале.

Падобная адкрытасць была ў навіну як для артыстаў і рэжысёраў, так і для гледачоў. Існуе меркаванне, нібы фокуснік не павінен раскрыць сваіх сакрэтаў, інакш чараўніцтва знікае. Аднак адкрытасць патрабуе менавіта шчырасці.

Вера ШЭЛЕСТ

“Паход” да формы як зместу

Адной з тэатральных падзей апошняга часу, што прыцягнула ўвагу не толькі гледачоў (і, дадамо, найперш моладзі), але і крытыкаў, стаўся “Крыжовыпаходдзяцей” (менавіта так, без прабелаў), пастаўлены Юрыем Дзіваковым у арт-прасторы культурнага інкубатора Ок16 як праект Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў “Арт Карпарэйшн”.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Г’еса маладога, але ўжо добра вядомага беларускага драматурга Андрэя Іванова прыцягнула ўвагу нашумелага сваімі праектамі рэжысёра ўжо даўно. Спярша была яе чытка, здзейсненая Дзіваковым практычна як паўнаватрасны камерны спектакль — хіба што артысты падглядзілі ў паперкі, вымаўляючы тэкст. Бо там былі красамоўна заяўлены і агульная канцэпцыя, і некаторыя сізнаграфічныя дэ-

У спектаклі занятыя: Вераніка Буслаева, Дзмітрый Давідовіч, Марына Дзямідчык-Здаранкова, Ілья Ясініскі.

талі — накіштат цацачных жывёлкаў, што выстроіваліся ў караван і спараджалі проста разбіўшы чашчэртую сіяну, а перабраўшыся праз рампу. Каб працаваць з публікай, мы павінны разумець, хто сядзіць у глядзельнай зале.

Падобная адкрытасць была ў навіну як для артыстаў і рэжысёраў, так і для гледачоў. Існуе меркаванне, нібы фокуснік не павінен раскрыць сваіх сакрэтаў, інакш чараўніцтва знікае. Аднак адкрытасць патрабуе менавіта шчырасці.

нышова новага: удасканальваюцца хіба сцэнічнае афармленне ды ігра акцёраў. Здраецца і так, што першае знаёмства з п’есай, атрыманае падчас рэжысёрскай чыткі, застаецца ў памяці больш яркай падзеяй, чым далейшае сцэнічнае ўвасабленне знаёмага тэксту.

З Дзіваковым — усё адварот. У яго імклівым творчым развіцці і мастацкай непрадказальнасці пераканаў ужо акцёрскі

прозвішча ўздзейнічае? Як бы там ні было, а цяперашні дзівакоўскі “Паход” стаўся чарговым падарожжам у нечаканае.

У спектаклі пазнаюцца многія аўтарскія “фішкі” рэжысёра. Узнікае шмат паралеляў з пастаўленым ім “Войцэкам” на Камернай сцэне Купалаўскага тэатра (і хутка знятым, на жаль, з рэпертураў). Колькасць рэжысёрскіх прыдумак, выкліканае яркім талентам, ажно зашкальвае. Тут і эпатажныя строі, большасць якіх “стылізавана” мастаком Таццянай Дзіваковай (жонка рэжысёра) пад аголенныя старэйшыя целы — азызлыя, з тлушчавымі адкладаннямі і відавочнымі палавымі прыкметамі. І паралельнае дзеянне, выкліканае насычаным відэа на экране (дарчы, з выкарыстаннем смешных “мульцызных” малюнкаў).

Тэмаў гэта былі іншы герой: то камічна парадыйны, то востра іранічны, а то і трагедыйна жорсткі. Іншымі словамі, здзіўленне на кожным кроку. Можна, гэта так

вопыт, які выдаваў у цудоўным артысце вялікі рэжысёрскі патэнцыял. Колькі б і выконваў Юрый Гамлета (а аднайменны спектакль Магілёўскага абласнога тэатра лялек у эпатажнай пастаноўцы Ігара Казакова скарэаў фестывальныя пляцоўкі адна за адной), што-раз гэта былі іншы герой: то камічна парадыйны, то востра іранічны, а то і трагедыйна жорсткі. Іншымі словамі, здзіўленне на кожным кроку. Можна, гэта так

Сінтэз мастацтваў, да якога далучаецца падгляджанне на модных паказах дэфіле (праўда, у даволі хуткім тэмпе), шмат у чым выкліканае засваеннем нетрадыцыйнай сцэнічнай прасторы: паміж гледачамі, якія месцяцца з трох бакоў (на чашчэртым — экран да іншых сцэнічных дэталі-прылады), застаецца вузкі доўгі “калідорчык”, па якім і шпацьеруюць героі.

У спектаклі з больш як дзясяткам дзейных асоб заняты ўсяго чатыры артысты: Вераніка Буслаева, Дзмітрый Давідовіч, Марына Дзямідчык-Здаранкова, Ілья Ясініскі. Яны граюць старых целы і дзяцей, мужчын і жанчын, змяняючы галасы і змяняючы адно аднаго. Тэмбры галасоў, тэмп гаворкі, размоўныя манеры, сам тэмперамент спектакля — усё будучыца на палірых кантрастах.

Такі прычып быў намацаваны ўжо ў чытцы. Але там узніклі цалкам слушныя паралелі з сучаснасцю, роз-

дум пра розныя віды “замбіравання” дзяцей і падлеткаў для далейшага скіравання іх адданасці ў неабходнае рэчыва. У спектаклі ж праз некаторы час амаль цалкам губляецца сэнс — ды застаецца заварожанасць назвычайнай дзейі. Крыху пазней наступае насычэнне. І стома — найперш адкрыцця, які на нейкім этапе надта доўга не пераходзіць у цішыню ды шэпэт. Гадзіна з невялікім успрыманнем іх тры-чатыры, а тое і ўсе пяць. З залы выходзілі агаломшаны — не столькі ўласна спектаклем, колькі талентам пастаноўшчыка, відавочным у кожнай дробязі. Міжволі пачынаеш шукаць нейкі вышэйшы сэнс і... не знаходзіш. А ён жа быў у чытцы!

Падобнае ўражанне было і ад згаданага “Войцэка”: эпатажнае шоу з ледзь не фізіялагічным уціскам экспрэсіянізму — ажно да стану, калі ён ужо не ўспрымаецца, становячыся бу-

дзённасцю. І, галоўнае, тая эстэтычная, максімальна эстэтызаваная агрэсія, якая калісьці была ўласцівая вагнераўскай опернай рэфарме (канешне, у зусім іншых формах), а ў дадзеным выпадку ўзведзеная ў абсалют.

У рэкламным анансаванні спектакль атрымаў адпаведныя жанравыя азнашчэнні: “фантастарычны атракцыён”, “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам? Ды нічога. Бо гэта эстэтычная пазіцыя рэжысёра (і, дадамо, шмат у чым заходні падыход да мастацтва): зместам становіцца сама форма, незалежна ад праграма-вербальнага складніку. Невыпадкова і назва спектакля атракцыён”. “гульня як рэвалюцыя”. Але што рабіць са згубленым зместам

Даўно не было навін з Калінкавіцкага раёна. А тут акурат згадаў, як у 2009 годзе наведваў гэты край, і прыемна здзівіўся таму, што ў аграгарадку Сырод разбілі сквер пад назвай “Пацалунак” (назва выразана на драўлянай паркавай браме), прызначаны для шчырых сустрэч добрых сяброў, таварышаў, аднадумцаў. Нічога аналагічнага раней нідзе не бачыў. І ўвогуле ў Сыродзе нават жывёлагадоўчыя фермы выглядаюць як творы мастацтва: фасад кожнай распісаны мясцовымі талентамі. Уражанне такое, што не ў вёску зязджаеш, а ў карцінную галерэю... Ці захавалася гэтая прыгажосць?

Яўген РАГІН

Захавалася! Кіраўнік сельскагаспадарчага кааператыва “Дружба” Сяргей Даўгала — ініцыятар усіх гэтых мастацкіх экзерсісаў — не збіраецца зніжаць градус творчага напалу, які стаў для ўсіх насельнікаў мясцовых вёсак нормай жыцця. А гаспадарка Сяргея Іванавіча з таго часу разраслася: увайшла ў яе склад землі трох сельсаветаў, жыхароў якіх абслугоўваюць тры клубныя ўстановы. Хоць і не называе сябе Даўгала спонсарам, але грашыма клубнікаў падтрымлівае пастаянна: падчас прафесійных урачыстасцяў, святаў вёскі, сельскагаспадарчых абрадавых дзей, календарных дат. Вось што значыць, калі ў кіраўніка-прагматыка ёсць творчае крыло! Поруч з такім у крэатыўных парывах лётаюць усе. А ў вашым раёне ёсць парк для пацалункаў?

На **Смаргоншчыне** ўшаноўвалі пісьменніка Мар’яна Дуксу, якому споўнілася 78 гадоў. Святочныя мерапрыемствы прайшлі ў ДК вёскі Сола, дзе жыве Мар’ян Мікалаевіч. Віншавалі яго кіраўнікі раёна, работнікі культуры, аматары вершаў. Напісала пра гэта Ала Клемянюк. Напярэдадні Дня беларускага пісьменства, які праходзіў у 2009 годзе ў Смаргоні, я пабываў у Солах, наведаў гасціннага Мар’яна Мікалаевіча. Мы елі на паэтавай кухні духмяныя восенскія яблыкі ды разважалі пра стан нацыянальнай літаратуры.

Бясконца паважаю гэтага творцу за бездакорную адшліфаванасць вершаванага радка і грамадзянскую важкасць публіцыстычнага слова. Яшчэ і за тое, што не рвецца паэт у сталіцу, застаецца патрыётам малой радзімы — і гэта ніякім чынам не ўплывае на яго літаратурны аўтарытэт. Дукса — ганаровы грамадзянін Смаргоні, для землякоў — свой, родны. Але ніякім чынам не хачу называць яго мясцовым пісьменнікам, ён выбіраецца з гэтага вузлака вызначэння і застаецца патрыётам малой радзімы — і гэта ніякім чынам не ўплывае на яго літаратурны аўтарытэт. Дукса — ганаровы грамадзянін Смаргоні, для землякоў — свой, родны. Але ніякім чынам не хачу называць яго мясцовым пісьменнікам, ён выбіраецца з гэтага вузлака вызначэння і застаецца патрыётам малой радзімы — і гэта ніякім чынам не ўплывае на яго літаратурны аўтарытэт.

Яшчэ адна інфармацыя са Смаргоні. У мясцовым РЦК прайшоў традыцыйны раённы агляд-конкурс культурарганізатараў “Гульня-

вы калейдаскоп”. Сёлета ён быў прысвечаны тэме малой радзімы. У дзесяці праграмах знайшлі адлюстраванне мясцовыя гісторыка-культурныя каштоўнасці і народныя гульні. Выкарыстоўваўся сюжэт тэлепраграмы “Падарожжа з Жыгамонтам”. Добра выступілі работнікі культуры **Вішнеўскага, Залескага, Сінькоўскага, Крэўскага і Бялкоўшчынскага** дамоў культуры.

Бібліятэкар аддзела абслугоўвання **Бярэзінскай** цэнтральнай бібліятэкі Кацярына Ярмалінская з’яўляецца яшчэ і кіраўніком клуба творчых сустрэч “Літаратура. Музыка. Натхненне”. *“Імпрэзы клуба, — піша яна, — традыцыйна складаюцца з віктарыны, творчай часткі, выступлення гасцей. Гэтым разам былі запрошаны дзве маладыя паэтэсы: Вольга Бялова з Магілёва і Дар’я Міллер з Мінска. Вельмі цікавая і карысная для абодвух бакоў сустрэча атрымалася”.*

Адзін з пастаянных і даўніх нашых аўтараў — намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна Наталля Дробышава. Чарговая яе навіна — пра раённы конкурс маленькіх прыгажунь “Чараўніца-2018”. На сцэне РЦК сустрэліся сем канкурэнткаў. Журы ацэньвала фантазію, густ, талент, разнапланнасць ды тактоўнасць. І хоць карона дасталася Маі Івашчанка, але падарункі (дзякуй Беларускаму фонду міру) атрымалі ўсе.

Інфармацыя з **Гарадзішчанскай** дзіцячай школы мастацтваў (**Баранавіцкі** раён). Вучні і педагогі ўстановы годна прадставілі нашу краіну на Міжнародным конкурсе-фестывалі ProFes of the best у Кіеве, які сабраў 180 удзельнікаў з Украіны, Польшчы і Беларусі. Гарадзішчанцы выступілі даволі годна. Лаўрэатамі I ступені сталі сямейны дуэт (дырэктар школы і настаўнік па класе цымбалаў Віталь і Таццяна Купрыкі; настаўнік па класе фартэпіяна Наталля Абіходава; ансамбль цымбалістаў (Карына Блажэвіч, Дар’я Жук, Настасся Ломжа, Ксе-

На здымках:
1 Падчас аркестравага маладзёжнага форуму.
2 Смахетэрапія ў Каменным Логу.
3 Ушанаванне Мар’яна Дуксы (справа).
4 Касцюковічы выбіраюць “Чараўніцу-2018”.

нія Казінец); вучань Мацвей Шынгель (эстрадны вакал). Лаўрэаткае званне II ступені атрымалі вучаніцы Карына Блажэвіч і Ксенія Казінец (цымбалы). Вучань Аляксей Сапега (акардэон) стаў лаўрэатам III ступені.

Дырэктар цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы **Браслаўскага** раёна Вольга Ляснеўская напісала пра чарговую сустрэчу з настаўцелем Свята-Успенскай царквы айцом Міхаілам. Бібліятэкары раёна і сябры аматарскага аб’яднання “Сустрэча” слухалі аповед пра Марыю Егіпецкую. Пасля айцец Міхаіл адказваў на пытанні.

Навучэнцы дванаццаці дзіцячых музычных школ мастацтваў і сярэдніх школ сталі сустрэліся ў Вялікай зале **Мінскага** дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхаіла Глінкі. Фестывальная праграма II аркестравага маладзёжнага форуму ўключала выступленні не толькі

А вось клубнікі Каменна-га Лога вырашылі змагацца з жыццёвымі нягодамі пры дапамозе смэхатэрапіі. Кіраўнік СК Настасся Іўкоўская ўпэўнена, што ўсміхацца трэба часцей. Менавіта на гэта і была скіраваная забавляльная праграма для дзяцей. Былі конкурсы, гульні, жарты клоўнаў. Цягам мерапрыемстваў быў вызначаны самы радасны глядач. Шкада, але прозвішча і сацыяльны статус яго нам паведаміць забыліся. Вельмі карціць з ім пазнаёміцца, каб пераняць досвед пастаяннай ды максімальнай жыццярадаснасці!

Мяне асабіста вельмі натхняе тое, што з кожным разам пад рубрыкай “На людным месцы” з’яўляецца ўсё больш лістоў ад самых розных структур: сельскіх клубаў і сельскіх бібліятэк. Прыемная тэндэнцыя, якая пераконвае ў тым, што расце адказнасць сельскіх работнікаў культуры за лёс малой радзімы. Сапраўды, гэтую адказнасць не дэклараваць сёння трэба, а падмацоўваць важкай справай.

Да прыкладу, бібліятэкар **Ленінскай** сельскай бібліятэкі (гэта — **Жабінкаўская** раённая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма) Марыя Прагасюк распавядае пра інтэрактыўную гутарку з чытачамі “Дарогі, якія мы выбіраем: шлях да прафесіі”. Як вы ўжо зразумелі, мерапрыемства было прысвечана прафесійнай арыентацыі, выбару будучыні. Што ж неабходна ўлічваць пры пошуку жыццёвага шляху? Адказаць на гэтае пытанне дапамаглі юныя актёры аматарскага аб’яднання “Ветразі надзеі”. А потым ток-шоу вырацавала формулу выбару прафесіі: “Хачу + магу + трэба = прафесія для мяне”.

Пагадзіцеся, вельмі слушны ды своечасовы “матэматычны” вынік, дзе ключавое слова — “трэба”. Каб усё ў нашым жыцці “вылічвалася” менавіта па гэтай формуле, кожная вёска стала б, напэўна, аграгарадком, дзе быў бы свой сквер для пацалункаў.

Дабрацца ў гэтую вёску не так і проста. Фінішная прамая да яе ўяўляе з сябе дарогу, якая нагадвае сваім пакрыццём пральную дошку і нібы пыгаецца падарожніка: “А ты ўпэўнены, што табе туды трэба?” Я, аднак, праявіў упартасць, і шкадаваць не давялося.

Дрысвятцы знаходзяцца практычна на мяжы трох дзяржаў — Беларусі, Літвы і Латвіі. Геаграфічная ўнікальнасць, вядома ж, адбілася і на тутэйшай культуры, сфарміраванай пад уплывам розных народнасцяў. А калі ўспомніць, што ўладальнікамі мястэчка некалі былі і знакаміты Караль Станіслаў Радзівіл па мянушцы Панае Каханку, і гетман Казімір Ян Сапега, і Міхал Клеафас Агінскі, то можаце ўявіць, якая аўра ахінае таго, хто туды трапіць.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — вёска Дрысвятцы Браслаўскага раёна — Мінск / Фота аўтара

СЯКЕРЫ ЎЗРОСТУ ХРЫСТА

Калі не браць у разлік Сельскі дом культуры, то выхавальчы, адукацыйны і культурным цэнтрам аграгарадка з’яўляецца Дрысвятцкі дзіцячы садок-сярэдня школа. Адзін з кабінетаў у ім аддадзены пад гісторыка-этнаграфічны пакой “Пад стрэхамі прадзедаў” — так званую “беларускую хатку”. Загадвае ёй настаўніца гісторыі Аліцця Прахарэнка, якая марыць аб новых частках экспазіцыі і, натуральна, аб большым памяшканні. Да канца года, магчыма, неабходныя метры знойдуцца — праўда, на жаль, за кошт скарачэння аднаго класа.

— А ці ёсць у музеі нейкія рэдкасці? — цікаўлюся я.

— Да прыкладу, такое прыстасаванне, — Аліцця Тадэвушаўна круціць у руках нешта груба-драўлянае. — Ім падбівалі салому, укладваючы яе так, каб у дождж снапы ўсярэдзіне не змакалі. Або каменныя сякеры, якім за дзве тысячы гадоў.

Напльў наведвальнікаў у хатцы здараецца, як правіла, летам, калі і ў Дрысвятцы, і ў суседняй вёсцы з’язджаюцца адпачывальнікі. Тады ж у ваколіцах разбіваюцца наметавыя лагеры для школьнікаў — дзяцей і не толькі з размешчаных непдалёк паселішчаў. Для іх таксама ладзяцца экскурсіі сіламі мясцовых энтузіястаў.

ЯК ВЫЛЕЧИТЬ КНИГУ

Жыхароў бліжэйшых населеных пунктаў абслугоўвае і Дрысвятцкая біблі-

Дзіўныя і загадкавыя Дрысвяты

Аграгарадок, дзе перакрываюцца
розныя культуры

ятка, якая некалькі гадоў
назад пераехала з асобнага
будынка, які прыйшоў у ава-
рыійны стан, у садок-школу,
аб'яднаўшыся з бібліятэкай
тамтэйшай. Галоўны чытач
гэтай інтэграванай устано-
вы — пакаленне маладое, са
школьнікаў. У адзінаццаці
класах навучаецца каля 60
чалавек. У асноўным, гэта
прыезджыя, сваіх з іх —
менш за дваццаць.

— Пасля рэарганізацыі
працаваць стала лепш, —
сцвярджае бібліятэкар Жан-
на Анісімовіч. — Шмат ме-
рапрыемстваў праводзім
сумесна са школай, і не трэ-
ба ўжо дзяцей збіраць па ўсіх
Дрысвятах або неяк дастаў-
ляць з іншых вёсак — яны
цяпер у мяне ўсе пад бокам.
Павялічылася дзіцячае на-
ведванне: каб план выкон-
ваўся, у дзень да нас павінны
былі прыходзіць шэсць —
сем чалавек, а цяпер навед-
вальнікаў — недзе ўдвая бо-
лей. Дарослых недзе чалавек
сем — дзесяць да нас штод-
ня прыходзіць. А да тых, хто
з-за ўзросту або фізічных
асаблівасцяў не ў стане да
нас дабрацца, я сама іду з
разнастайнай літаратурай.

І яшчэ аб зямельнай
статыстыцы. У фондасхо-
вішчы бібліятэкі — пяць ты-
сяч найменняў. З амаль 320
жыхароў Дрысвятаў і яшчэ
трох дзясяткаў насельнікаў
бліжэйшых вёсак, якія ўва-
ходзяць у іх “сферу ўплыву”,
запісана ў бібліятэцы 205.
Колькасць гэтая адпавядае
спушчанай норме, але калі
б спадарыня Анісімовіч
працавала не на 0,75 стаўкі,
як цяпер, а на поўную, то кар-
ыстальнікаў мелася б быць
на 45 больш. Толькі дзе ж іх
узяць, калі насельніцтва гэта-
га кутка памяншаецца? На-
колькі я разбіраюся ў ло-
гіцы, і патрабаванні павінны
былі б зніжацца, хаця б у да-
дзеным аспекце.

Прыярытэтнымі кірун-
камі ў дзейнасці бібліятэкі
Жанна Іосіфаўна вызначае
кразнаўства (з апошніх
імпрэз вылучае дэкаду кра-
язнаўства ў рамках раённай
бібліятэчнай эстафеты “Бе-
ларускае! Роднае! Сваё!”,
выставу-прагляд “Зямля ба-
цькоў — жыцця крыніца”) і
папулярныя беларускай
літаратуры, у тым ліку суч-
асных аўтараў і для дзяцей.
Рэкламу спадарыня Анісі-
мовіч свае праекты і агляды
навінак не толькі шляхам
анансавання іх праз аб'явы
ў школе, але і клеячы афішы
па ўсёй вёсцы. Раздае яна
людзям і ўласнаручна вы-
рабленыя буклеты, брашу-

Аліцыя Прахарэнка.

Жанна Анісімовіч.

Святлана Алмамедава.

Эмілія Шавэла.

ры, флаеры, якія прапаган-
дуюць кнігу, памнажаючы
іх на ксераксе (дапамагаюць
ёй у гэтым і метадысты Цэн-
тралізаванай бібліятэчнай
сістэмы Браслаўскага ра-
ёна).

Сярод рэгулярных ме-
рапрыемстваў бібліятэкар
адзначае “Гыдзень дзіцячай
кнігі і музыкі”, які ладзіць
да падчас вакацый у сад-
ружнасці з СДК. Складні-
кам апошняга стала акцыя
“Браслаўскія аграгарадкі
чытаюць паэтычныя радкі”.
Жанна Іосіфаўна разам са
школьнікамі, узяўшы з са-
бой кнігі з вершамі, хадзілі
па Дрысвятах і прапаноўвалі
вяскоўцам што-небудзь пра-
чытаць услых. А сам працэс
гэтага выхату бібліятэкі ў на-
род быў у выглядзе здымкаў
занесены ў альбом. На жаль,
не ў інтэрнэт.

— Інтэрнэту ў нас ня-
ма, — паведамляе Анісі-
мовіч. — Пра тое, каб яго
правесці — правадны ці бес-
правадны — гаворка ідзе па-
стаянна. Абячаюць, чакаем.

Чакаюць і новую, зруч-
ную мэбля, а таксама грун-
тоўны ремонт. Касметычны
Жанна Іосіфаўна рабіла са-
ма разам са школьнай тэх-
нічкай, атрымаўшы ад ра-
ённых уладаў шпалеры,
фарбу, клей.

Пры бібліятэцы дзейні-
чае клуб “Любазнайка”, які
кожную трэцюю пятніцу
збірае дзяцей на тэматыч-
ныя мерапрыемствы, ці то
выстава “Скарбонка кніж-
ных здзіўленняў”, ці акцыя
“Кнігі просяць дапамогі”.
Быццам бы, банальная, але
якая цудоўная задумка, калі
хлопчкі і дзяўчынкі, узбро-
іўшыся клеям, паперай і на-
жніцамі, “лечаць” патрапа-
ныя выданні.

Найбольшым попытам
у чытачоў дарослых кары-
стаюцца жаночыя раманы.
Іх, прызнаецца бібліятэкар,
хацелася б атрымаваць па-
больш. А не нарадуецца яна
на тое, у якой колькасці і
якасці паступаюць сучасныя
беларускамоўныя дзіцячыя
творы.

— З напаўненнем бела-
рускамоўнай літаратурай у
апошнія гады стала вельмі
добра, — канстатуе спада-
рыня Анісімовіч. — Хай бы
яшчэ і попыт на яе рос...
Вось толькі б не закрылі нас,
бо ходзяць чуткі пра тое,
што можа быць ліквідаваная
школа, а калі так, то знікнем
і мы, — раптам мяняе яна тэ-
му на зладзённую.

Але эксперт “К” па куль-
туры Дрысвятаў пенсіянер-
ка Эмілія Шавэла бадзё-
рыцца: маўляў, а для чаго ж
яна столькі гадоў выклдала
тут гісторыю, стварыла ан-
самбль “Вярба”, піша сцэ-
нарый для пастацовак СДК,
займаецца кразнаўствам?
Не згодная Эмілія Лявонаў-
на з магчымай ліквідацыяй і
знікненнем!

**Каментарый
Эміліі ШАВЭЛА:**

— Жанна Іосіфаўна не
дае нам забыцца на тое, што
ў вёсцы ёсць бібліятэка. Сто-
міцца за цэлы дзень, зойдзеш
у краму, а на дзвярах вісіць

аб'ява, што ў бібліятэцы хут-
ка пройдзе мерапрыемства. І
ногі самі сабой на яго нясуць:
цікава ж, што яшчэ гэты ча-
лаччавец прыдумаў. І кніжку
заадно абавязкова якую-не-
будзь возьмеш — ніколі біб-
ліятэкар не памыляецца, ра-
ячы, што каму пачытаць.
Асабіста я вельмі люблю гі-
старычную літаратуру!

БЫЛЬ І КАЗКА

Усе мерапрыемствы і за-
няткі гурткоў у Сельскім до-
ме культуры праходзяць у
танцавальнай / актавай зале.
Святлана Алмамедава, якая
працавала ў ДК з 2010 года
мастацкім кіраўніком, з мі-
нулага верасня ўзначальвае
яго ўжо як дырэктар. Пры
сціпных памерах, жыццё тут
кіпіць несупынна: у кутку на-
стольных гульні, майстэр-
нях дэкаратыўна-прыклад-
нога мастацтва, тэатральнай
(спектаклі, заснаваныя на
народных замалёўках, тут
справа звычайная), танца-
вальнай, фальклорнай гульні,
дзіцячай студыі эстрадных
спеваў, музычнай студыі для
дарослых “Скрыначка”, тэ-
атры “Лявоніха”, народным
фальклорным калектыве
“Вярба”.

— Асноўны вектар на-
шай працы — гэта фальк-
лор. “Вярба” выступае з ім і
па краіне, і за мяжой, — ка-
жа Святлана Вячаславаў-
на. — Касцюмы б ёй абна-
віць, артысты тады яшчэ
лепш выглядалі б. А так
адзенне да нас трапляе ўсё

больш панашанае — ад
іншых калектываў.

Сумесна з тугэйшым кас-
цёлам Святых Пятра і Паўла
СДК арганізуе штогадовы
міжнародны фестываль ду-
хоўнай музыкі — фірмовую
імпрэзу Дрысвятаў. Сярод
іншых прыкметных пра-
ектаў — навагодняя “Усход-
няя казка” і прадстаўленне,
сюжэтна падобнае да фільма
“Іван Васільевіч мяняе пра-
фесію”.

— Не перашкодзіў бы,
вядома, прыток маладых
спецыялістаў, — кажа пра
свае патрэбы дырэктарка
СДК. — Напрыклад, харэ-
ографа. Але і жыццё ў нас
для яго няма, ды і які зароб-
ак яму мы маглі б прапа-
наваць? А калі б “лішнія”
грошы з'явіліся, то пусціла б
іх на ремонт будынка — на-
спеў для яго час. А таксама
на набыццё новай апарату-
ры. Інтэрнэт правяла б,
урэшыце! Ды навошта пра
гэта марыць: дзякуй, што
жывыя...

І дзякуй, што ў раённых
“наглядальных” органах з
разуменнем ставяцца да вы-
канання плана платных па-
слуг СДК, аб рэнтабельнасці
якога варта гаварыць з аспя-
рожнасцю.

**Каментарый
Эміліі ШАВЭЛА:**

— У гуртках Дома куль-
туры магло б быць ку-
ды больш шматлюдна, але
школьнікаў, якія жывуць
у вёсках паблізу, а палов-
е на трэцюю развозіць па
дамах аўтобус. Так што ў
аб'яднанні гэтыя дзеці хо-
дзяць толькі месцовыя, але
затое адразу ва ўсё! Пытан-
не аб тым, каб транспарт
забіраў дзяцей пазней, ста-
вілася неаднаразова, ад-
нак ні да чаго мы пакуль
не прыйшлі. У дарослых
іншая праблема: тыя, хто
занятыя ў сельскай гаспа-
дарцы, вядома, пасля пра-
цы ўжо не знойдуць у сабе
ні сіл, ні жадання зазірнуць
у ДК. Так што гурткоўцы
яго — гэта галоўным чынам
настаўнікі.

Зразумела, што дэмагра-
фічныя тэндэнцыі на сяле
паўсюдна невясёлыя. Але
менавіта ў такіх адасобле-
ных і самабытных кутках,
дзе перакрываюцца розныя
культуры, асаблі-
ва разумееш, як шмат нам
ёсць чаго губляць.

— Калі мы танцуем,
то гэта сумесь з танцаў
розных народаў, — кажа
спадарыня Эмілія. — І ў
песнях тое самае. Гэткае
ўзаемаўзбагачэнне куль-
тур. Дзіўныя мы. І загад-
кавыя... трошкі.

“Пад стрэхамі прадзедаў”.

З беларускамоўнай кнігай у бібліятэцы ўсё добра.

Люблю людзей з разумнымі рукамі. Ткачоў, цесляў, краўцоў, глінамесаў, лозапляцельшчыкаў... Лічу, яны мацуюць нацыянальную бяспеку краіны (слова “нацыянальную” — ключавое). У кожным ручніку, поясе, збанку-гладшы, калі яны зроблены па спаконвечных беларускіх традыцыях, закладзены наш код-архетып, спрагназавана жыццё роду, уключаны ў работу абярэг, што спрыяе захаванню менталітэту і росту дабрабыту. Традыцыя — той цэмент, які яднае народ у нацыю. Народ можна знішчыць: адымі мову, плюнь на традыцыю, забудзь на тое, кім быў прадзед — і вось ужо кожны выжывае паасобку. А нацыя — невынішчальная.

Яўген РАГІН, Мінск — Лагойск — Мінск / Фота аўтара

Хтосьці расмяеша ў паняверцы. Маўляў, ну які-такі нацыянальны архетып у драўлянай лыжкі? І чым беларуская ад, скажам, рускай адрозніваецца? “Наша, якая без Хахламы, паміж чарпальняй і дзяржальняй мае добра ўмацаваную перамячку. Да прыкладу, калі бацька пакарае сына за які грэх ударам па ілбе, прылада не зламаецца!” — калісьці прыкладна такі адказ даў мне на гэтае пытанне адзін з нашых разьбяроў. Дзе тут жарт, адзе іспіна, разбірайцеся самі.

І не рабіў бы я такіх акцэнтаў ў размове пра нашы традыцыйныя рамёствы, калі б не вось якая акалічнасць. Усё часцей чую ад людзей, што маюць немалыя пасады, вось якія прэтэнзіі: мо час нам ужо выбірацца з лапатнікаў? Усе гэтыя пралкі, веялікі, падковы ды архаічныя глякі — як кайданы: замінаюць хадзе ўперад. Мо варта ўжо абсучасніць рамесніцтва, каб не таптацца на месцы? Мне асабіста ўсе гэтыя пытанні-прэтэнзіі, як соль на рану. “Абсучасніць” можна ўсё. І Коласа з Купалам. Але ж класіка (не толькі літаратурная) габявалася і шліфавалася стагоддзямі. Не буду казаць банальнасьці пра гаючыя вытокі, але без іх пры самаўпэўненым руху наперад ззаду застанеца пустэля ў выглядзе закапаных бульдозерам вясковых хат.

Вось такая, трохкі зацягнутая прэамбула перад канкрэтнай гаворкай пра асобна ўзяты раённы дом рамёстваў, дзе тыя вытокі пясцяцца ды памнажаюцца без абсучаснення.

ПТУШКА СА ЗНАКАМ ЯКАСЦІ

У Лагойскім РДР я ўпершыню. Уражанняў — мора. Але пастараюся сябе стрымліваць. Рэй ва ўстанове вядзе кіраўнік Кацярына Мароз — дзяўчына амбіцыйная, і творца, але таксама і гаспадарнік, вучыцца завочна ў БДУКіМ. У трох гуртках дзясяткі дзяцей займаюцца саломкапляценнем, вышыўкай, выцінанкай. З ахвотай наведваюць майстар-класы і сталыя людзі. З 240 рамеснікаў раёна — толькі чатыры ганчары. Усе яны — работнікі культуры. Але менавіта гэтае рамяство — самае старадаўняе на Лагойшчыне. Яму і прыярытэт у расповедае.

Адраджалася ганчарства, па сутнасці, з нуля. Таццяна Саўрыцкая паступіла ў Бабруйскае мастацкае вучылішча, стала керамікам. Яе бацьку Сямёну Рыго-

Ці ўтрымлівае збанок архетып?

На здымках:

- Лагойскі раённы дом рамёстваў.
- Мікалай Стрэльчанка: “У кожнага збанка — свая душа”.
- Наталля Марцінкевіч калісьці прывяла ў РДР дачку на лепку, але і сама засталася вышывальшчыцай. Цяпер яна — метадыст-майстар.
- Мар’яна Стрэльчанка.
- Ксенія Саболька.
- Вольга Хачкова — загадчык аддзела традыцыйнага мастацтва Мінскага абласнога цэнтру народнай творчасці, дырэктар Лагойскага РДР Кацярына Мароз і кераміст РДР Таццяна Раманчук.
- Гаспадыня сувенирнай крамы Таццяна Камінская.
- Мастацкая галерэя.

равічу — таксама закарцела. Здабыў ганчарны круг і навучыўся ім валодаць. Майстэрства пераймаў у мінскага ганчара Леаніда Панамарэнкі. Праз нейкі час у Лагойску прайшло свята “Гліняны звон”, а ў 1998 годзе ўзнік РДР. Таццяна пабралася шлюбам і стала Раманчук. Муж яе Іван — таксама ганчар. Як і брат, Уладзімір Саўрыцкі. Ён абпальвае работы не ў муфельнай печы, а ў земляной. Так атрымліваецца за-

дымленая кераміка. А ёсць яшчэ замыленая. Але пра тэхналогію — не сёння.

Сышоў з жыцця Сямён Саўрыцкі, але творы яго па-ранейшаму радуць вочка. З’явіўся пад дахам дома рамёстваў яшчэ адзін глінамес — Мікалай Стрэльчанка. На адной з мастацкіх фабрык працаваў вучнем ганчара, за мінімальны тэрмін атрымаў пяты (найвышэйшы) разрад.

Я сустрэўся з Мікалаем Фёдаравічам, калі ён

займаўся з дзвюма шасцікласнікамі. Паназіраў, палубаваўся і заўважыў: на адной з птушак-свіцёллак выдрапаны ініцыялы “КС”. Стрэльчанка патлумачыў, што гэта фірмовы знак адной з вучаніц — Ксеніі Саболька. Маўляў, яна падпісвае кожную сваю работу, бо гарантуе яе якасць. Так у Лагойску выходзіла асабістая адказнасць за тое, што зроблена ўласнымі рукамі. Свае знакі стаяць і на вырабах дарослых майстроў.

Другое дзяўчо, Мар’яна Стрэльчанка, — дачка ганчара-настаўніка. Прызналася, што не збіраецца ў дарослым жыцці быць керамісткай, але лепка не пашкодзіць для развіцця фантазіі, пальцаў, розуму. Малайчына. Так закладваецца менталітэт нацыі.

Менавіта ад лагойскіх глінамесаў я ўпершыню пачуў словазлучэнне “беларуская форма”. Мікалай Стрэльчанка таксама называе яе непераўздзенай класікай, узрост якой вылічваецца вя-

камі. А вось з аздобай форм, перакананы майстар, можна і пазсперыментаваць. Ён, да прыкладу, дадае свае арнаменты. Але класічны абярэг — “каўнерык” вакол рыльца гладшы ці іншага посуду — застаецца нязменным. Менавіта ён ашчаджае і ўладальніка посуду, і яго змесціва. Бяспека, так бы мовіць, на метафізічным узроўні.

РДР + ГАЛЕРЭЯ

Напрыканцы мінулага года ва ўстанове скончылі грунтоўны рамонт. Нават лостры мясцовыя рамеснікі зрабілі ў выглядзе жбанкоў ды глечыкаў. З’явілася яшчэ адна муфельная печ, утрая большая за першую. Ёсць і прыбыральня.

У свой час на балансе РДР перайшла і мастацкая галерэя (на другім канцы горада) ганаровага грамадзяніна Лагойска, самабытнага мастака і пісьменніка Сяргея Давідовіча. Не буду распяваць пра яго творчасць (хай у чытача будзе нагода наведаць Лагойск), скажу толькі, што ў РДР з’явіліся дадатковыя выставачныя плошчы і сувенирная крама. Малодшы навуковы супрацоўнік РДР Таццяна Камінская цудоўна спраўляецца і з ролямі крамніцы, і з абавязкамі экскурсавода. Вельмі часта і ў РДР, і ў галерэю прыязджаюць ветэраны, нават з Мінска. Экскурсіі, як і майстар-класы — платныя. А яшчэ штат дома рамёстваў паспявае і ў экспедыцыі выпраўляцца, каб сустрэцца з носьбітамі нашай традыцыі. Транспарт пры гэтым выкарыстоўваюць збольшага асабіста.

НЕ РАБІЦЬ ПАМЫЛАК

Што зачепіла яшчэ? Сайта ў РДР няма, а на райвыканкамаўскім ён прэзентуецца вельмі сціпла, без яркай рэкламы. Прыдарожныя ўказальнікі таксама адсутнічаюць, таму дом рамёстваў адшукаць няпроста. Прыгожы каваны ўказальнік ёсць ля мастацкай галерэі, але стаіць ён на ўзвышшы і з дарогі кепска бачны. Мо гэта і добра, бо ў надпісе — памылка? Указальнік паведамляе: “Сувенірная лаўка”. Прыкра. На лаўцы мы сядзім, а тавар купляем у краме.

Як навучыцца не рабіць у жыцці памылак? Калісьці на Міншчыне было ці не з дзясяткаў дамоў фальклору. Засталося толькі два. Аптымізацыя. У краіне лічаная колькасць фалькларыстаў, таму і з захаваннем фальклору праблема. Не, “абсучасненага” хапае, пад яго зручна падумаць чарку і закусаць. А аўтэнтыку час запісваць у Чырвоную кнігу беларускіх няздзейсненых мараў.

Дамы рамёстваў пакуль не скарачаюцца. Як вы думаеце, запалу ім надоўга хопіць?

Завядзёнка Фукада

Кодзі ФУКАДА — рэжысёр новага пакалення японскага кінематографа, чые працы прыцягваюць увагу адборшчыкаў буйных фестывалю. Пазалетаў яго стужка “Фісгармонія” атрымала прыз журы ў катэгорыі “Асаблівы погляд” у Кане. А ў конкурс сёлетняга кінафоруму мае шанцы патрапіць і новая праца кінематографіста.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Мастак, які змешвае ў сваёй творчасці французскі кінематограф і японскі дух, прыехаў у Беларусь, каб асабіста прадставіць нашумелую сацыяльную драму “Фісгармонія” ў межах рэтрэспектывы “Прыцемкі і прыгажосць. Новая класіка японскага кіно”. Сёмы фестываль, зладжаны Цэнтрам візуальных і выканальніцкіх мастацтваў “Арт Карпарэйшн” пры падтрымцы Пасольства Японіі ў Беларусі і кампаніі JTI, сабраў у сваю праграму фільмы актуальных японскіх аўтараў, якія вядуць рэй на міжнародных фестывальных пляцоўках і лакальнай кінасцэне.

У чым жа спецыфіка стылю Кодзі Фукада? У эксклюзіўным інтэрв’ю “К” рэжысёр распавёў пра сваіх настаўнікаў, тэатр Арыза Хірата і праблемы японскага кіно.

АД ОДЗУ — ДА РАМЭРА

— Спдар Кодзі, ці можна вас назваць спадкаемцам Ясудзіра Одзу? Слыны японскі рэжысёр, як і вы, даследаваў у сваіх фільмах сямейныя ўзаемаасункі.

— Безумоўна, я вельмі паважаю гэтага майстра. Яго фільмы — надзвычайныя! Але для мяне надта смелым было б сказаць, што я з’яўляюся яго спадкаемцам. Ясудзіра Одзу — адзіны ў сваім родзе.

— Аднак ці адчуваеце вы пэўную пераемнасць у японскім кіно?

— У пэўнай ступені. Я глядзеў фільмы Одзу і Курасава, але таксама маімі настаўнікамі можна лічыць і Андрэя Таркоўскага, і асабліва Эрыка Ра-мэра — рэжысёра французскай новай хвалі, які з’яўляецца маім улюбёным аўтарам. Я вучыўся ў многіх, незалежна ад краіны іх паходжання і часу, у якім яны жылі. Многія фільмы на мяне паўплывалі.

— У лік творцаў, якія на вас паўплывалі, патрапіў і тэатральны наватар Арыза Хірата? Ведаю, што вы супрацоўнічаеце з яго тэатрам. Як адбылася ваша сустрэча? І ці падзяляеце вы канцэпцыю “сучаснага размоўнага тэатра” спадара Хірата — той “ціхай драмы”, якую ён спавядае ў сваёй творчасці?

— Дзякую за пытанне. Канцэпцыя Арыза Хірата сапраўды мне блізкая, і я па-свойму скарыстоўваю яе ў сваім кіно. Але каб адказаць на ваша пытанне, трэба трохі заглыбіцца ў гісторыю.

Па шчырасці, я ніколі не з’яўляўся вялікім прыхільнікам тэатра. Колькі разоў ні хадзіў туды — анічога там не прывабіла. Але аднойчы актрыса, якая здымалася ў маім кіно,

запрасіла мяне на спектакль у пастаноўцы спадара Хірата. Я пайшоў... ды не пашкадаваў, бо гэта быў той тэатр, які ад-розніваўся ад усіх астатніх. Ён прыйшоўся мне даспадобы.

— Што вас уразіла ў ім?

— Мы ўсе знаёмыя з правіламі традыцыйнага тэатра: гучная прамова, выразная жэстыкуляцыя актёраў, умоўная сцяна паміж глядачамі і артыстамі. У тэатры Хірата ўсе вядомыя правілы парушаліся. На сцэне проста сядзелі актёры і спакойна размаўлялі — як цяпер мы з вамі. І гутарылі не аб чым-небудзь сур’ёзным, а пра розную лухту — гэтакая завядзёнка. Аднак хаця на сцэне нічога драматычнага не адбывалася, рэжысура была настолькі выверанай, што глядачам паступова становіліся зразумелымі зрухі ў душах персанажаў. Такі падыход мне падаўся неверагодна блізкім, сучасным. Я адразу прыгадаў і фільмы ўлюбёнага Эрыка Ра-мэра. Словам, Арыза Хірата на-тхніў мяне зрабіць тое ў япон-скім кіно, што я раблю цяпер.

КАЛІ ЁСМЕШКА — ТОЛЬКІ ВЕТЛІВАСЦЬ

— Якім чынам вы скарысталіся падыходам Хірата? Усё-такі, тэатр і кіно — розныя рэчы.

— Заўважу, што мне была цікавай не тэхніка, а менавіта погляд на рэчы. У сучасным мастацтве, не толькі ў кіно, ёсць такая даволі распаўсюджаная манера, калі эмоцыі людзей у творы выражаюцца надзвычай адкрыта. Актёры смяюцца або гаруюць надзвычай выразна. Аднак мы з вамі цудоўна веда-

Калі мы кажам пра кіно, каб захаваць гэтую натуральнасць паўсядзённасці і выявіць драму, неабходны моцны сцэнарый. Лічу, калі сцэнарый няўдалы, адразу большасць сэнсавай нагрукі аўтаматычна “перакладаецца” на актёра.

ем, што ў жыцці так не бывае. Людзі часта хаваюць свае пачуцці. Вось малады чалавек усміхаецца, аднак хто ведае — можа быць, учора ён расстаўся са сваёй дзяўчынай і не ведае, што яму рабіць. Усмешка — усяго толькі ветлівасць. У тэатры Хірата гэта і здзівіла — усё было як у жыцці.

Іншая справа, як раскрыць душу героя... Калі мы кажам пра кіно, каб захаваць гэтую натуральнасць паўсядзённасці і выявіць драму, неабходны моцны сцэнарый. Лічу, калі сцэнарый няўдалы, адразу большасць сэнсавай нагрукі аўтаматычна

“перакладаецца” на актёра. Ён пачынае рабіць выразныя жэсты, выкарыстоўваць міміку, каб глядачу стала зразумелым, што адбываецца з яго героем. Але гэта не той эфект, якога я хачу дасягнуць. Таму сцэнарый, структура твора, узаемадзеянне актёраў паміж сабою — гэтаму я надаю шмат увагі.

НЕ ЁСІМ ШАНЦУЕ

— Спдар Кодзі, мы гаварылі з вамі пра форму, але хацелася б спытаць і пра змест вашага кіно.

Галоўнай лініяй у фільме “Фісгармонія” з’яўляецца сям’я. Мы бачым тую супольнасць, дзе кожны — чужы ў дачыненні да іншага. Ці не здаецца вам тое адчужэнне ў сям’і пэўным прыгаворам сучаснаму грамадству?

— Не зусім. Па-першае, сваёй карцінай мне хацелася разбіць стэрэатып пра салодкасць падобнага японскага кіно. Маўляў, усе фільмы нашых рэжысёраў пра сям’ю выключна меладраматычныя і сентыментальныя. У мяне такога няма — і мяркую, што мой даволі крытычны погляд акурат і

зацікавіў еўрапейскіх кінакрытыкаў.

Па-другое, калі мы кажам пра сям’ю, гэта заўжды пытанне больш шырокае, чым можа падацца. У рэкламе, якая круціцца па тэлевізары, мы часта можам бачыць вобраз ідэальнай сям’і. Бацька зарабляе грошы, мама — дома выхоўвае дзіця. Усе шчаслівыя і задаволеныя. Гэткі стэрэатып, які з’яўляецца ўзорам для ўсіх і ўсім прапа-ноўваецца. Але ў жыцці не ўсім удаецца стварыць сям’ю — не ўсім шчасціць, будзем шчырымі. Часта людзі, у якіх не атрымалася знайсці “другую палову”, займаць дзіця, адчуваюць сябе аўтсайдарамі і няўдачнікамі менавіта з-за гэтага ціску грамадскага меркавання. Сваім фільмам я акурат і хачу сказаць, што аблічча сям’і можа быць розным. Узаемаасункі ў ёй могуць быць пакутлівымі і складанымі. Ды людзі ў ёй — самотнымі.

“КОЖНЫ З НАС ВЫЖЫВАЕ ЯК МОЖА”

— Ад вашага кіно — да кантэксту актуальнага японскага кінематографа. Праграма сёлетняй рэтрэспектывы прапануе нам фільмы цудоўных рэжысёраў аўтарскага кіно. Але зразумела, што ў вашай краіне ёсць і індустрыя жанравага кінематографа. Нагадаю пра папулярнасць японскіх хорар-фільмаў у свеце. Хацелася б даведацца, як суіснуюць жанравае і аўтарскае кіно ў лакальным кантэксце? Ці адчуваюць рэжы-

сёры незалежнага кіно канкурэнцыю з боку іх калегаў, якія робяць больш запатрабаваны прадукт?

— Скажу шчыра: прадстаўнікі розных кірункаў не надта сябруюць паміж сабой. Менавіта з прычыны атрымання фінансавання. Дзяржаўныя структуры, што выдаткоўваюць сродкі, улічваюць такі фактар, як прыбытковасць. І гэта пажаданне ўплывае на запуск пэўнага кіно. Зразумела, што перавага тут не на баку незалежных ці арт-праектаў.

На жаль, пакуль мы можам толькі марыць аб французскай сістэме падтрымкі кіно, калі ідзе размеркаванне бюджэту па ўсіх кірунках, а прыбытак ад продажу стужак трапляе ў агульны “кацёл”. І далей — па коле. Атрымліваецца, што грошы цыркулююць і садзейнічаюць развіццю нацыянальнага кінематографа. Канкурэнцыя паміж рэжысёрамі розных жанраў няма. У Японіі мы такога не маем. І маё асабістае меркаванне — японскаму кіно не хапае разнастайнасці.

— Якім чынам асабіста вы знаходзіце фінансаванне на свае карціны?

— Складаю праект — і хаджу па спонсарах. Мяркую, што і ў Еўропе, і ў Азіі рэжысёры знаходзяцца ў падобнай сітуацыі з пошукам сродкаў на вытворчасць кіно. Каб адшукаць грошы на арт-праект, трэба парупіцца. У Японіі рынак незалежнага кінематографа абмежаваны, таму выратоўвае кааперацыя. Апошнюю сваю стужку я рабіў сумесна з Францыяй. Гэта быў зборны бюджэт: частка сродкаў — прыватныя спонсары, частка — з Дэпарта-мента па культуры Японіі, яшчэ частку далі ўлады Францыі. З пункту гледжання рэжысёраў майго пакалення мне вельмі шанцуе.

— Адпаведна, поспех нават тых рэжысёраў, чые стужкі мы ўбачым на рэтрэспектыве, — гэта плён іх індывідуальных стратэ-гіяў, а не развіцця галіны?

— Менавіта так. Можна сказаць, што кожны з нас выжывае як можа. Хацелася б, каб наш кінематограф развіваўся супольна — як тое адбываецца ў Паўднёвай Карэі, Францыі — аднак такога няма. У нас ёсць буйныя кінакампаніі, але кожная з іх вядзе сваю гульню, робіць тое, што лічыць патрэбным, дзейнічаючы паасобку. У выніку, прасоўваюцца разам не атрымоўваецца.

— Над чым вы працуеце цяпер?

— Завяршыў адну карціну, але ўжо знаходжуся ў стадыі распрацоўкі іншай. Паралельна здымаю рэкламу. Спадзяюся, што ўвосень атрымаецца запусціць новы фільм. Вось акурат сёння пісаў сваю праграму прадзюсару пра нашы справы.

— Ці ёсць у вас мара?

— Шчыра кажучы, калісьці я марыў пра тое, каб здымаць кіно. Як бачым, гэтая мара ажыццявілася. Цяпер, напэўна, маю спадзеў на тое, каб працягваць здымаць далей — яшчэ хаця б гадоў 10 — 20.

— Жадаю ажыццяўлення вашых спадзяванняў.

— Дзякуй!

Майстар сцэны Слонімскага драматычнага тэатра Уладзімір НАВУМІК не так даўно адзначыў 50-гадовы юбілей. 28 з гэтых пражытых гадоў ён аддаў тэатральнай сцэне. Мы пагутарылі з артыстам пра яго шлях да тэатра, узнёслыя мары і побытавыя клопаты.

— Што натхніла вясковага школьніка некалі стаць актёрам?

— Я хадзіў у Дашкавіцкую сярэдняю школу, якая была пабудавана сто гадоў таму. Усе аднавяскоўцы заўсёды казалі, што гэта самая лепшая школа на свеце, бо там было цудоўнае навучанне і мудрыя настаўнікі. Калі вучыўся, прымаў удзел у розных школьных мерапрыемствах, тэатральных пастаноўках, канцэртах. Хацеў паступаць у Маскву ў тэатральны інстытут, потым — у цыркавое вучылішча ў Кіеве. Адзінае, што мяне палохала тады — адлегласць да маёй роднай Свіслачы. Таму выбраў самы блізкі горад — Гродна, куды пасля школы і паступіў у культасветвучылішча. А пасля яго заканчэння мяне запрасілі ў Слонімскае беларускае драмтэатр, зусім тады малады.

— Як сустрэў вас Слонім?

— Мастацкі кіраўнік і стваральнік тэатра Мікалай Варвашэвіч сустрэў мяне прыязна. Але... замест сцэны я трапіў у бальніцу. Праз пэўны час мне патэлефанавалі Мікалай Фёдаравіч і сказаў: “Хопіць ляжаць, зараз табе прывязуць п’есу “Папялушка”, вучы ролю блазна і хутчэй выпісвайся”. Гэта была мая першая роля на прафесійнай сцэне.

Артыст, які трымаў парсючка

У тэатры Слоніма, які толькі пачынаў сваё жыццё, я працаваў і артыстам, і адміністратарам. Ездзіў у Маладзечна, Асіповічы, Вілейку, дзе арганізуюваў спектаклі, прадаваў білеты, збіраў грошы, а пасля ў касцюме свайго героя бег на сцэну выконваць ролі.

— Значыць, рэжысёр Мікалай Варвашэвіч стаў для вас настаўнікам?

— У мяне было шмат добрых педагогаў, але сваім галоўным сцэнічным настаўнікам лічу менавіта Мікалая Фёдаравіча. На вялікі жаль, яго ўжо няма з намі.

— На сцэне Слонімскага драмтэатра вы сыгралі дзясяткі разна-

стайных роляў, як у спектаклях для дзяцей, так і для дарослых. Ці ёсць у вас улюбёныя героі, якія запамніліся і якіх хочацца іграць і іграць?

— Вядома, ёсць. Пісар у спектаклі “Лекі ад каханьня” Уладзіслава Галубка, сяржант Дзюба ў “Сабаку з залатым зубам” Уладзіміра Сауліча, Бальзамінаў у “Жаніцьбе Бальзамінава” па п’есе Аляксандра Астроўскага. Вельмі люблю Цярэшку Калабка з “Трыбунала” Андрэя Макаёнка, які паставіў у нас рэжысёр Віктар Нельсін.

— Адна з апошніх сур’ёзных васьмі роляў — гэта вобраз Тараса ў спектаклі “Тарас на Парнасе” па п’есе Сяргея Кавалёва ў пастаноўцы рэжысёра Васіля Сяўца. Тэатральныя крытыкі на фестывалі нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску летась стануўча яе ацанілі.

— Тарас — гэта добры, спагадлівы чалавек, які на Парнасе становіцца мудрым кіраўніком, ласкавым бацькам сямейства Зеўса. Роля даволі цікавая, смелая, адкрытая, у ёй можна шмат імправізаваць, ствараць. І я яе іграю даволі проста і шчыра.

— Ці лёгка сёння быць артыстам у такім горадзе як Слонім?

— Сёння ўсюды артыстам працаваць даволі цяжка. Заробак вельмі сціплы, пражыць на яго немагчыма. Таму і я, і мае калегі, і

Уладзімір Навумік у спектаклі “Тарас на Парнасе”.

тыя ж мінскія артысты працуюць на некалькіх работах. А я не гультай. У першыя гады свайго жыцця ў Слоніме нават трымаў парсючка! Люблю нешта майстраваць, люблю прафесію будаўніка. Для мяне не з’яўляецца цяжкасцю, напрыклад, насіць цэмент, класці цэглу — карацей, фізічная праца. Хаця, вядома, лепш было б, каб я працаваў толькі ў тэатры і атрымліваў добры заробак, якога мне хапала б на жыццё.

— Чаго, на вашу думку, не хапае сёння прафесійным тэатрам у невялікіх гарадах?

— Лічу, трэба часцей наладжваць абменныя гастролі: нам бываць у тых жа Маладзечне, Пінску, Мазыры, Бабруйску, а такса-

ма ў Мінску і ў абласных гарадах. Шмат дзе мы за 28 гадоў ніводнага разу не выступалі са спектаклямі. Нам трэба воля, прастора для творчасці. Але пакуль не вылазім з садкоў і школ Гродзеншчыны і Брэстчыны, бо трэба выконваць планы. Якое пры такіх абставінах можа быць сцэнічнае мастацтва, якая можа быць вядомасць наша хаця б у межах краіны?

— З якім настроем актёр Уладзімір Навумік сустракаў 50-годдзе?

— Настрой розны. Але я яшчэ малады, таму ёсць жаданне працаваць, а таксама кахаць, тварыць, рабіць адкрыцці і ў жыцці, і на сцэне. Стомы ў мяне няма.

Сяргей ЧЫГРЫН
Фота аўтара

Рэінкарнацыі нейміручых паэм

Гэты год для беларускай літаратуры не менш багаты на юбілеі за прамінулы. Прычым сёлета выпадаюць угодкі не толькі знакавых асобаў (як, напрыклад, 125-годдзе з дня нараджэння Максіма Гарэцкага), але і этапных твораў. Гэтак, 95-годдзе справіла легендарная “Новая зямля”, а не менш этапны “Сымон-музыка” адзначаў ужо 100-ы юбілей. З гэтай нагоды ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі адкрылася часовая экспазіцыя “У любові да роднай зямлі”, якая паказвае ўвасабленне твораў Коласа ў тэатральнай, музычнай і кінематаграфічнай прасторы.

Выстава складаецца з чатырох тэматычных комплексаў, кожны з якіх сэнсава звязаны з рознымі жанрамі мастацтва. Першы раздзел прысвечаны драматычнай плыні ў творчасці Коласа. Сярод экспанатаў — сапраўдныя рарытэты. Напрыклад, нумары газеты “Вольная Беларусь” за 1917 год, дзе друкуецца драматургічны дэбют Коласа — “Антось Лата”. У гэтым жа годзе з друку “Вольнай Беларусі” выйшла асобная кніжачка “Сцэнічныя творы” аўтарства Тараса Гушчы. Дарэчы, гэты псеўданім у тэатры часта выкарыстоўваўся Канстанцінам Міцкевічам і быў не менш вядомым, чым Якуб Колас.

Ужо значна пазней Якуб Колас піша п’есы “Вайна вайне” і “У пушчах Палесся”, пастаўленыя ў 1937 годзе Другім Беларускаім драматычным тэатрам у Віцебску. Мяркуючы па выстаўленых у экспазіцыі фота, адносіны Коласа з будучымі коласаўцамі складваліся надзвычай прыязна. Дарэчы, імя Якуба Коласа было прысвоена тэатру ў 1944 годзе — яшчэ пры жыцці класіка!

П’еса “У пушчах Палесся”, прысвечаная барацьбе беларускіх партызанаў у часы польска-савецкай вайны, стала і асновай для оперы. Яе напісаў тады яшчэ малады (усяго 26 гадоў!) кампазітар Анаоль Багатыроў. Прэм’ера прайшла 28 жніўня 1939 года на сцэне Вялікага тэатра оперы і балета БССР — літаральна праз некалькі месяцаў пасля ўрачыстага адкрыцця яго будынка.

Мала хто ведае, што ў другой палове 1940-х гадоў вядомым літоўскім кампазітарам беларускага паходжання Канстанцінам Галкоўскім была зроблена спроба паставіць оперу і музычны спектакль па паэме “Сымон-музыка”. На выставе прадстаўлены такія каштоўныя экспанаты з фонду музея, як два рукапісныя сшыткі з лібрэта оперы і нотнымі запісамі п’есы. Экспануецца і ліст Якубу Коласу кампазітара Галкоўскага ад 24 кастрычніка 1945 года, дзе той піша: “Работаю с любовью, т.к. поэма мне близка по духу... Планирую либретто для оперы”. На вялікі жаль, глядачы гэтую пастаноўку так і не ўбачылі.

Якуб Колас чытае п’есу “Вайна вайне” актёрам БДТ-2 у Віцебску.

Са сцэнічным увасабленнем культураму твору давалася пачакаць яшчэ тры дзесяцігоддзі. У 1976 годзе рэжысёр Валерый Мазынскі паставіў “Сымона-музыку” на сцэне таго самага Коласаўскага. Спектакль, узнагароджаны прэміяй Ленінскага камсамола БССР, стаў этапным у гісторыі беларускага тэатра. А ў 1982 годзе падчас шырокага святкавання 100-годдзя беларускага класіка паэма займела і даволі нечаканую інтэрпрэтацыю — на мове жэстаў. Увасобіў яе добра тады вядомы тэатр пантамімы “Рух”.

Пра нейміручасць паэмы сведчаць звароты да яе знакавых твораў цяпер ужо XXI стагоддзя. У 2005 годзе яе паставіў на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы знакаміты Мікалай Пінігін. Хочацца верыць, юбілейны для “Сымона-

музыкі” год прынясе і яго новыя сцэнічныя інтэрпрэтацыі.

Паэма “Новая зямля” таксама не раз натхняла творцаў. Сярод экспанатаў выставы — нотныя запісы славаўтай песні Ігара Лучанка “Мой родны кут”, якую, пэўна, кожны чуў у выкананні “Песняроў”. А да 100-гадовага юбілею Песняра кампазітарам Юрыем Семанякам створаная опера “Новая зямля” (лібрэта — Алеся Петрашкевіча).

Да паэмы рэгулярна звяртаюцца і ў незалежнай Беларусі. Коласаўцы ў 2000 годзе прэзентавалі спектакль “Зямля”, а паэтычны тэатр аднаго актёра “Зніч” у 2008 годзе паставіў манаспектакль “Красенцы жыцця”. Звяртаўся да тэматыкі “энцыклапедыі сялянскага жыцця” і Мінскі драматычны абласны тэатр, які месціцца ў Маладзечне.

Апошні тэматычны комплекс прысвечаны ўвасабленню паэм Коласа ў кіно. Знамянальнай падзеяй стала з’яўленне на тэлеэкранах пастаноўкі “Песня музыка”. Рэжысёр Усевалад Кухта беражліва падыхоў да вершаванага слова Коласа і скарыстаў значную частку паэтычнага тэксту. Першая аўдыявізуальная прэзентацыя класічнай паэмы беларускай літаратуры атрымала добрыя водгукі рэцэнзентаў, якія адзначылі нацыянальны каларыт тэлеспектакля і гарманічны актёрскі ансамбль. На выставе можна ўбачыць эскізы дэкарацыі да тэлеспектакля “Песня музыка” (мастак — Міхаіл Карпук).

Не менш знакавай атрымалася экранізацыя паэмы “Новая зямля” 1982 года. Адну з галоўных роляў — Ганны — сыграла народная артыстка Беларусі Таццяна Мархель. Яе падарункам музею ў юбілейны год стаў касцюм (кашуля, спадніца, фартух і хустка), у якім яна працавала на здымачнай пляцоўцы. Ён экспануецца на выставе разам з іншымі матэрыяламі пра кінафільм.

Неаднаразова зварот да паэм Коласа сведчыць пра несьмяротнасць твораў Песняра. Для кожнага новага пакалення беларусаў яны набываюць новае гучанне, аднак не губляюць цікавасці ды актуальнасці не толькі для нацыянальнага мастацтва, але і для нацыянальнага духу.

Аляксандр КРЫЖЭВІЧ,
старшы навуковы супрацоўнік
Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

(Працяг. Пачатак у №№ 12 — 13.)

ПЕРАМОЖЦА

Зусім не лішнім будзе кінуць позірк на “творчы шлях” ксяндза-дамініканіна Юзафа Паніквіцкага. Акрамя “справы Лешчылоўскіх”, ён вёў у 1720 — 1740-х нямала іншых судовых працэсаў супраць наваградскай шляхты. І, безумоўна, не мог абмінуць сваёй увагай “ерытыкоў”-кальвіністаў. Польскі гісторык Юзаф Лукашэвіч (1797 — 1873) у сваім двухтомным выданні “Гісторыя цэркваў Гельвецкага вызнання ў Літве” (1842 — 1843) нямала ўвагі надаў асобе наваградскага дамініканіна. І было з чаго.

Напрыканцы жніўня 1730 года ў Любчы згарэў кальвінскі збор. Як пісаў наваградскаму шляхціцу Яблонскаму старадубскі харужы Воўк-Ланеўскі, “згарэў не столькі з папушчэння Боскага, колькі са злосці чалавечай”.

Па яго словах, падзеі разгортваліся такім чынам. Пасля таго, як маланка ўдарыла ў спіжарню езуітаў, заняліся іншыя падобныя пабудовы. Потым — раптоўна, нібы пад яго падклалі галаўню — палыхнуў і збор. Агно напачатку было столькі, што хапіла б вядра-другога вады, каб яго пагасіць. Але месцічы тое рабіць не спыталіся. Наадварот, у натоўпе, як быццам, гучала пагалоска: “Хай і кальвінскі збор гарыць, калі езуіцкія спіжарні гараць”. Болей за тое — мясцовыя жыхары сталі актыўна супраціўляцца намаганням кальвінскага пастара заліць агонь. А нейкага хлапца, які бег з вядром вады пад збор, кажуць, хацелі нават кінуць у вогнішча, і выратавала яго толькі кемлівасць. Ён крыкнуў: “Я католік!”, тым і пазбегнуў спалення.

Усе акалічнасці таго дня ў скупнасці нагадвалі падпал. Пра што і пісалі адзін аднаму наваградскія шляхціцы-кальвіністы, і лісты тыя мне даводзілася чытаць.

Працяг гэтая гісторыя атрымала ў 1731 годзе. Пасля таго, як збор пайшоў дымам, кальвіністы пачалі збірацца на набажэнствы на падворку наваградскага стольніка Воўк-Ланеўскага. У дзень “Пятра рускага” (маецца на ўвазе праваслаўнае свята Пятра і Паўла) Юзаф Паніквіцкі, узяўшы на падмогу свайго брата, капелана мейскага, яснавельможнага Навасельскага, любчанскага дзяржаўцу, і ксяндза Вольскага, сенненскага плябана, прыбыў на падворак Волка. Дзейсны дамініканін загадаў усё, чым карысталіся кальвіністы ў набажэнствах — лаўкі, амбон, алтар — скласці ў стос і спаліць па-над Нёманам. Звон са збору Паніквіцкі распарадзіўся вывезці ў Наваградак, пасля чаго яго так і не вярнуў.

Дарэчы, і наваградскі кальвінскі збор таксама згарэў недзе ў гэты час. Праўда, сведчанні таго, што да гэтага неяк спрычыніліся браты Паніквіцкія, мне сустрэцца не даводзілася.

Усё гэта з’яўляецца першанаперш сведчаннем прынцыповасці — “сказаў-зрабіў” — пробашча фарнага касцёла, а таксама яго шчырага клопату

(хай і па сваім разуменні) аб “душэўным здароўі” паствы. А гэта значыць, што шансаў на перамогу ў Лешчылоўскіх бадаў не было — нават пры наяўнасці моцных заступнікаў, якія, мяркуючы па ўсім, у іх меліся.

ЧОРНЫ ДЗЕНЬ

Як мы памятаем, у 1724 годзе Паніквіцкі ўпершыню звярнуўся да судовых інстанцый ВКЛ, каб знайсці ўправу на маладых грэшнікаў. Ад таго часу і да пачатку 1737 года Яну, яго верагодным заступнікам з ліку сваякоў — а магчыма, і самога ўніяцкага мітрапаліта — удавалася весці пазіцыйнае змаганне

Так выглядала адсячэнне галавы ў Празе.

Рамэа і Джульета з-пад Наваградка

Сістэма сваяцтва ў Статуце ВКЛ.

з ксяндзом. Але ўрэшце нешта схіліла шалі на карысць апошняга. У сакавіку паводле прысуду трыбунала і гродскага суда Ян і Фларыяна былі ўзятыя пад варту. Прысуд быў катэгарычным — “на горла”. То бок, абаіх павінны былі пакараць смерцю.

Але 2 сакавіка сваякі Фларыяны Дабрынскія забралі яе з вязання “на парукі”. Гэта таксама можа падацца дзіўным, бо патрабаванні Паніквіцкага, якія прайшлі праз шматлікія судовыя інстанцыі, былі настолькі ж катэгарычнымі, як і ён сам. Адзіным, што магло трохі змягчыць прысуд для Фларыяны, была наступная акалічнасць: яна не ведала пра тое, што Ян ужо быў на той момант у шлюбе. Праўда, як тады быць з тым,

што Фларыяна сама кінула першага мужа? Гадаць можна доўга, але... вернемся да ходу падзей.

АПОШНІ ПОЗІРК НА ГОРАД МІНДОЎГА

6 сакавіка 1737 года ў Наваградку, хутчэй за ўсё, было шматлюдна. Настрой у натоўпе, хутчэй за ўсё, быў дваісты. Адны з жахам чакалі пачатку абвешчанага экзекуцы Яна Лешчылоўскага. Іншыя радаваліся, што “парушальнік заветаў”, “пудзіла ўсіх добрых людзей” нарэшце атрымае заслужанае пакаранне.

Як на сёння, выглядае даволі дзіўным караць смерцю чалавека за тое, што ён зрабіў памылку, імпульсіўна ажаніўшыся

першы раз, а потым “змяніў веру” (ці, дакладней, толькі абрад, перайшоўшы з рыма-ў грэка-каталіцтва), ажаніўся другі раз, і пражыў шаснаццаць шчаслівых гадоў з любай жанчынай (хай і сваячкай у трэцяй ступені), з якой меў дзетак. І не збіраўся адмаўляцца ад свайго адзінага шансу на “рай на зямлі” нават перад пагрозай страціць жыццё. Але ў тыя часы, калі барацьба за няўхільнае захаванне рэлігійных нормаў адпраўляла на суд Божы сотні, а мо і тысячы “грэшнікаў” ва ўсім свеце, такія працэсы ўспрымаўся, верагодна, больш спакойна.

У кнізе сучаснай беларускай даследчыцы Наталлі Сліж “Шлюбныя і пазашлюбныя стасункі шляхты Вялікага княства Літоўскага ў XVI — XVII стст.”, разглядаюцца ўсе тры пункты абвінавачвання, якія высунуў Юзаф Паніквіцкі ў 1724 годзе, і кожны з іх прадугледжваў толькі адзін прысуд — сякера ката.

Насуперак некаторым стэрэатыпам пытанне “змены веры” было ў ВКЛ даволі жорсткім. Пасля “Маскоўскага Патопу” (вайны 1654 — 1667 гадоў), на землях Беларусі канчаткова запанавала Контррэфармацыя. Пра гэта мы пісалі ў публікацыі пра бабу Адама Міцкевіча Тадору Пянькальскую. Неўзабаве на дзяржаўным узроўні быў пралабіраваны закон, які пад страхам смяротнага пакарання забараняў пакідаць лона рыма-каталіцкай царквы. Гэты “пункт”, падобна, быў адменены толькі ў 1770-я. Але ў слябнай “Канстытуцыі 3 мая 1793 года” ўсё вярнулася на колы свае, і апастасія (змена веры) была ізноў забароненая. Зрэшты, нельга казаць, што ў ВКЛ норавы былі больш жорсткія, чым у іншых краінах.

Прыкладам, у Расійскай імперыі з часоў Пятра I (і нават раней) ды ажно да 1917 года 22-гі параграф Саборнага ўкладу дэманстраваў самы пільны клопат пра душы вернікаў, і да справы пакарання адступнікаў ад праваслаўя там падыходзілі не менш адказна. Толькі ў 1738 годзе было вынесена шэсць смяротных прысудаў, і ўсе віна-

ватыя былі спаленыя.

Але мы ізноў надта заглыбіліся ў юрыдычныя нюансы...

Якім чынам (сякера, меч ці вогнішча), і дзе менавіта — на Замку ці на рынкавай плошчы — быў пакараны смерцю Ян Лешчылоўскі, дакладна невядома. Ці былі ўзведзеныя адмысловыя пабудовы нахштальт эшафота або месца для судзей і трыбуны для гледачоў? Ці мела акцыя ўрачысты характар (у навуку іншым), ці гучалі падчас яе гучныя прамовы чыноўнікаў і ксяндза Паніквіцкага? Ці прымушалі Лешчылоўскага каяцца і прызнаваць памылкі, пагражаючы ў выпадку адмовы вярнуць Фларыяну ў вязніцу? Ці прысутнічала Фларыяна на экзекуцыі?

У знойдзеных мною ды іншымі даследчыкамі дакументах аб гэтым няма згадак. Як няма звестак і пра тое, дзе было пахавана цела пакаранага смерцю. Ці аддалі яго сваякам і ён быў пахаваны ў Руце, пры царкве, або яго пахавалі ў невядомым месцы? Малаверагодна, каб ён знайшоў спачын пры фарным касцёле, дзе ляжалі (а можа, і да гэтага часу спачываюць) некаторыя з прадстаўнікоў роду Лешчылоўскіх. Але тут таксама застаецца толькі губляцца ў здагадках.

Так завяршылася першая частка гэтай папраўдзе шэкспіраўскай гісторыі. Нават супала вырашальная роля святара. У англійскага драматурга яна — нягледзячы на добры намер — прывяла Рамэа і Джульету на смяротнае ложа. Тое самае здарылася і ў выпадку Яна. Праўда, тут і намер быў ад пачатку іншым.

А што далей?

Мяркую, чытачу будзе цікава даведацца і пра тое, як склаўся далейшы лёс асноўных персанажаў трагедыі.

Як сведчаць дакументы, першая жонка Яна Марта з Голубаў Лешчылоўска не стала кідацца ў Дэвіну. Ужо 27 снежня 1722 года — трохі больш, чым праз год пасля знікнення Яна — полацкі ксёндз-езуіт Томаш Турчын ахрысціў імя Марта дачку незаконных бацькоў Уладыслава Ракоўскага і Марты Лешчылоўскай. Была дзяўчынка прыёмным дзіцём або нарадзілася па-за шлюбам з Ракоўскім? І якія паміж ім ды Мартай былі стасункі? Пра гэта, ізноў жа, можна пакуль хіба здагадацца.

22 ліпеня 1741 года законная ўдава Марта Лешчылоўская пасля заручынаў становіцца жонкай Базыля Карася, жыхара верхняга горада і цесляра Полацкага езуіцкага калегіюма. Адпаведна, праз 20 гадоў чакання кабета атрымала шанец на асабістае шчасце і скарысталася ім. 29 мая наступнага года ў тым самым езуіцкім касцёле быў ахрышчаны іх сын. Імя яму далі Антон.

Аб тым, як склалася жыццё Фларыяны з Дабрынскіх і іх супольных з Янам Лешчылоўскім нашчадкаў, мы распавядзем у апошняй частцы артыкула.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык, архівіст

